

Izhaja vsak četrtek

UREDNIŠTVO IN UPRAVA:
34100 Trst, Ulica Ghega 3/I, Te-
lefon 28-770. 34170 Gorica, Piazza
Vittoria 46/II, Pošt. pred. (casel-
la postale) Trst 431. Poštni če-
kovni račun Trst, 11/6464
Poštnina plačana v gotovini
T E D N I K

NOVI LIST

Povečana izdaja 100 lir

N A R O Č N I N A :
četrletna lir 850 — polletna lir
1400 — letna lir 2800 ♦ Za ino-
zemstvo: letna naročnina lir 4200
Oglasi po dogovoru
Spedizione in abb. post. I. gr. bis
S E T T I M A N A L E

ŠT. 837

TRST, ČETRTEK 8. APRILA 1971, GORICA

LET. XX.

Velikonočna misel

Trpel je za nas, križan je bil za nas — kako čudno, skoraj anahronistično zveni to v današnjem času, ki hoče le varnost in udobnost, v svetu, kjer velja za čudaka človek, ki ne gleda na svet egocentrično in ne vidi smisla človeškega življenja v čimvečjem udobju. Vse beži pred trpljenjem in pod trpljenjem razumejo mnogi danes že čisto navadne življenjske težave, naravni življenjski boj. Tudi izpolnjevanje dolžnosti in celo urejeno družbeno sožitje velja nekaterim že za trpljenje, za nasilje nad lastno osebnostjo in svobodo. Ideal jim je absolutna osebna svoboda, ki jih odvezuje vsakršne dolžnosti, odgovornosti do družbe, do skupne blaginje, do soljudi.

Trpljenje jim je vztrajati v zakonskem življenju, ki zahteva tudi žrtve, zato mnogi že pri poroki poskrbijo, da ne bi imeli težav pri ločitvi, in se zato poročijo samo civilno. Trpljenje pomeni mnogim živeti v demokraciji družbi, ki jim ne daje le pravic, ampak jim nalaga tudi državljanske dolžnosti. Zato se pridružujejo gibanjem, ki le kritizirajo in vpijejo o krivicah ter zahtevajo svobodo brez dolžnosti.

OBVESTILO

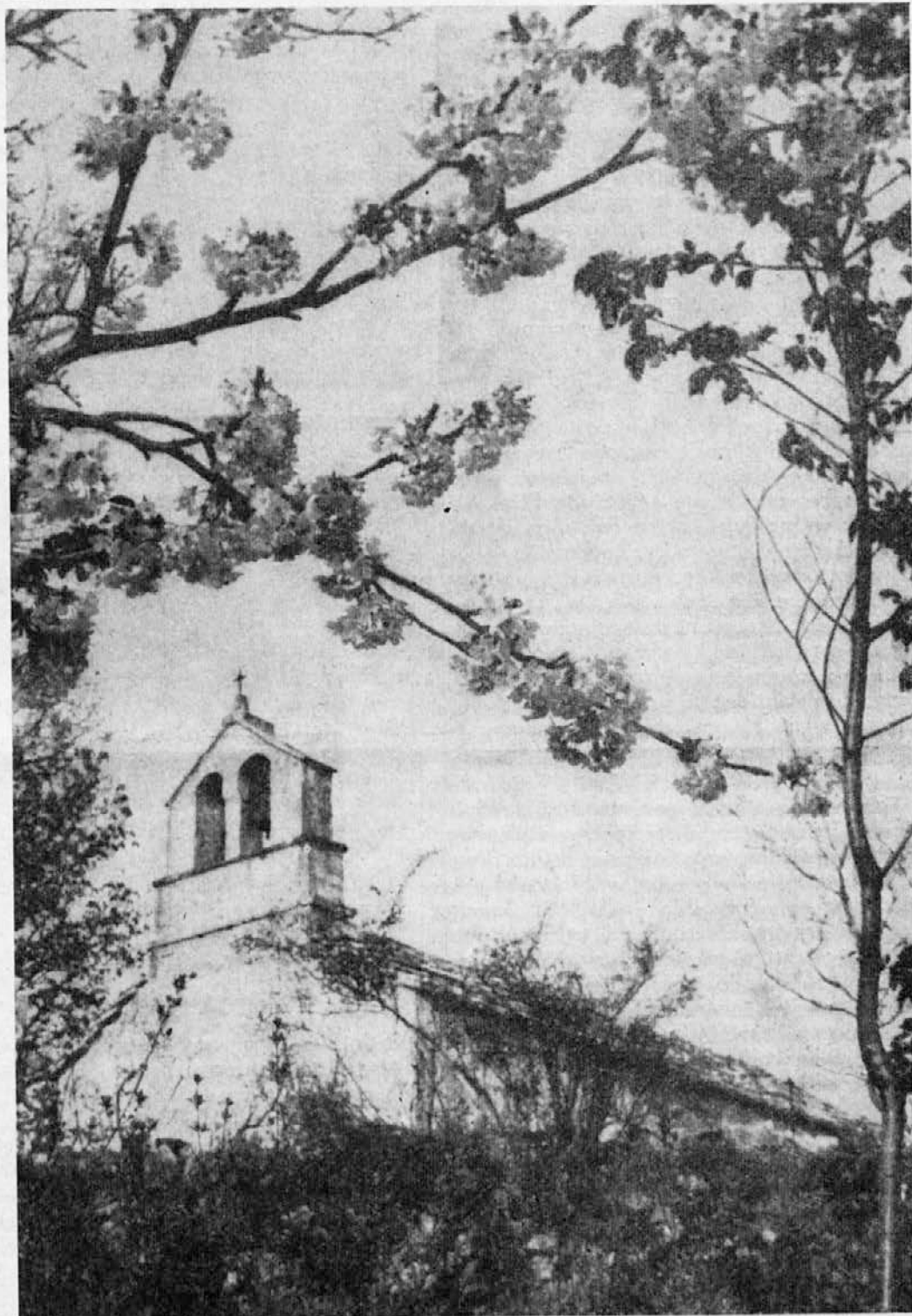
ZARADI DANAŠNJE POVEČANE IZDAJE PRI-
HODNJA ŠTEVILKA NOVEGA LISTA
NE BO IZŠLA V ČETRTEK 15. t.m., TEMVEČ
V ČETRTEK 22. APRILA Uprava

Trpljenje je mnogim celo vsakršna odgovornost, zato se je izogibajo, tako v politiki kot drugje. Trpljenje jim je govoriti resnico in sprejemati življenjsko resničnost, zato lažejo, se hlinijo in se zatekajo v mite.

Trpljenje pomenijo mnogim celo najbližji sorodstveni odnosi. Nekdaj so bili otroci nesrečni, če niso imeli staršev. Danes so nesrečni, če jih imajo, ker to pomeni nadzorstvo, obveznosti, izpolnjevanje dolžnosti; zato toliko pobegov mladih od doma, o katerih poročajo policijske statistike. Naidejo pa se tudi taki, ki s strelji ali s sekiro pokončajo svoje starše in celo brate in sestre, da bi bili absolutno »svobodni«, se pravi, rešeni vsakršne odgovornosti in ozira.

V trpljenju in žrtvah vidijo nesmisel danes celo mnogi duhovniki. Zato jim postaja tuj Bog-človek, ki je sprejel trpljenje — bičanje, trnovo krono in smrt na križu — in so napravili iz Boga le še načelo najvišje racionalnosti in humanizma, ki eliminira trpljenje kot nepotrebno in iracionalno. Zato ne govore več o molčeči in trpeči Cerkv, požrtvovalnost misijonarjev pa jim postaja odveč in zgolj pustolovščina.

Jesus, ki je prostovoljno sprejel nase trpljenje in smrt, pa nas uči, da le trpljenje povečuje človeka in da brez trpljenja ni vstajenja, ne za ljudi in ne za narode.

Cerkvica sv. Lovrenca na Jezeru

f.to Mario Magajna

**Vešele velikonočne praznike
želita
vsem našim bravcem**

Uredništvo in uprava „NOVEGA LISTA“

ODPRTOST ALI ZAPRTOST?

V zadnjem času se z gotovostjo vztrajnostjo ponavljajo v javnosti priporočila, naj bi se Slovenci, pripadniki narodne manjšine, ne zapirali v nekak izolacionizem, podoben judovskemu getu ali rezervatom severnoameriških Indijancev. Nasprotno naj bi se, tudi v prizadevanjih za uveljavljanje svojih posebnih manjšinskih pravic, v čim večji meri vključevali kot polnopravni državljani v politično, kulturno in gospodarsko dejavnost večinskega naroda.

Nejasno in nerazumljivo o »odprtosti«

Priznati moram, da se mi vidijo priporočila o »odprtosti« nekoliko nejasna in nerazumljiva. Prvič zato, ker poleg takih splošnih priporočil nikjer ne zasledim konkretnih nasvetov ali navodil, kako naj bi se manifestirala večja »odprtost« in česa bi se morali izogibati, da bi ne bili »zaprti«. Drugič zato, ker svarila pred »getom« ali »rezervatom« zvenijo tako, kakor da bi Slovenci (ali kaka njihova organizacija) že bili postavili zahteve po ustanovitvi nekaj »getov« oz. se vsaj obnašali tako, kakor da bi hoteli živeti v nekakem rezervatu. Ni mi znano, da bi se bile do danes pojavile takšne tendence. V političnem življenju smo na pr. Slovenci že vključeni v stranke večinskega naroda z edino izjemo »Slovenske skupnosti«, h kateri se prištevajo izključno državljani slovenske narodnosti. Vendar se tudi ta politična organizacija vključuje v koalicijo levega centra in v samoupravnih telesih (deželi, pokrajini in občinah) stalno sodeluje z vsedravnimi strankami in skladno s političnimi sporazumi. V politiki tedaj ne obstoja nikakva izolacija.

Tudi v gospodarstvu ne moremo govoriti o izolaciji. Tako v industriji kakor v vseh drugih dejavnostih se zaposlujejo in delajo drug ob drugem pripadniki obeh narodnosti. V kolikor je — ali je bila — kaka diskriminacija ali poskus »zapiranja« ali odrivanja, je bilo to storjeno vedno le v škodo Slovencev in se mi zato zdijo priporočila o večji odprtosti usmerjena na napačen naslov. Tudi v vsakdanjem ali privatnem življenju ni mogoče opaziti izolacionističnih tendenc. Številni mešani zakoni samo pospešujejo »odprtost«.

Kulturna obramba pred asimilacijo

Edino področje, ki izkazuje gotovo »zaprtost«, je kultura. V tem pogledu pa imamo res nekako »zaprto« družbo. Slovenske šole »rezvirane« izključno za Slovence (italijanske šole so v tem pogledu res »odprte«, ker sprejemajo tudi slovenske otroke!), gledališke predstave, predavanja in kulturne manifestacije sploh. Prav tako je slovenski tisk rezerviran le za Slovence. V tem pogledu smo res »zaprti«. Glavni razlog za to je, da slovenščine skoro noben Neslovenec ne obvlada, niti tak, ki se »načelno« poteguje za slovenske narodnostne pravice. Nasprotno pa Slovenci pridno obiskujejo italijanske kinodvorane in predstave ter berejo italijansko dnevno časopisje.

Vendar se mi zdi, da smo prav v pogledu kulture, posebno tiste, ki je v zvezi z jezikom, upravičeni zagovarjati neko obliko izolacionizma. Saj se samo v tem pogledu razlikujemo od državljanov večinskega naroda. Ni pa videti nobene razlike v načinu oblačenja, hrane, dela in umskih sposobnosti. Kakor hitro bi odpadli razlika v jeziku in

zavest pripadnosti k slovenski kulturni skupnosti, bi kot etnična skupina prenehali obstajati.

»Odprtost« le pri Slovencih?

Res si torej ne morem razložiti pozivov k »odprtosti«, naslovljenih prav na Slovence. Velik del Slovencev tržaškega mesta se je prav v povojni dobi tako temeljito »odprl«, da ne čuti več potrebe po posebnem, slovenskem kulturnem življenju. V novembru lanskega leta je bilo na nekem sestanku preostalih mestnih prosvetnih društev ugotovljeno, da »slovenstvo v mestu odмира, a ni brezupno.« Na istem sestanku je bilo tudi omenjeno, da v okviru vsedravnih strank, v katerih sodelujejo tudi Slovenci, vsakdanja praksa nikakor ne odgovarja resnični jezikovni enakopravnosti. Sicer pa nam daje zgovoren dokaz za odmiranje propad ali životarjenje marsikaterega nekdanjega mestnega prosvetnega društva. Prosvet-

nega društva »Kraljič« v mestnem središču in društev v Rocolu, Rojanu, pri Sv. M. Magdaleni sploh ni več. Barkovljansko prosvetno društvo obstaja le na papirju. Zamrli so pevski zbori pri Sv. Jakobu, Sv. Ivanu, v Barkovljah, Ščedni in mestni zbori »Adamič« in »Tržaški zvon«. Oblastveno — in v mnogih primerih tudi prostovoljno — razlašanje slovenske zemljiške posesti sistematično in temeljito kolonizira slovenski etnični teritorij. Spričo dejstva, da marsikateri slovenski starši še vedno vpisujejo otroke v italijansko šolo, da so potomci mešanih zakonov za slovenski narod večinoma izgubljeni, da imajo še nedavno čisto slovenske vasi danes že močno italijansko manjšino, ki ponekod postaja že večina, spričo take odprtosti torej, zaradi katere kopni število zavestnih pripadnikov slovenske narodne manjšine, so mi priporočila o odprtosti res nerazumljiva.

Kaj je »geto«?

Nemška manjšina v Gornjem Poadižju (ali Južnem Tirolu) je izsilila takoimenovani paket. Na ta paket se je tudi pri nas že kdo skliceval in izražal željo, da bi tudi naša manjšina uživala nekaj podobnega. Zvenelo je kot nekaka zavist češ: »Oni imajo, mi pa ne«. Obenem smo pa obsojali njihov os-

ter boj, ki je paket izsilil, pozabljali na odločno podporo avstrijske vlade, pozabljali na njihovo politično enotnost in nedvomno »zaprtost«. Prav mi pa naj bi isto dosegli z diametralno nasprotno taktiko!

Ker nas tako strašijo z getom in rezervati, pogledajmo, kaj je to in kakšne posledice prinaša.

Geto je vsekakor antipatična ustanova. To je bila nekoč ulica ali mestni okraj, kjer so prebivali samo Judje. Ponekod so imeli tako cono obzidano s posebnimi vrati, ki so jih ponoči zaklepali. Jud je smel stanovati le v getu, kristjan pa le zunaj geta. Poleg vseh nevšečnosti je imel geto to dobro stran, da je v nekem smislu nadomeščal pomanjkanje nacionalnega teritorija, ki so ga Judje izgubili pred 2000 leti. Vso to dolgo dobo je geto Judom zagotavljal čisto njihovo okolje, družbo in ulico.

»Rezervati«

Rezervati so bili ustvarjeni v Združenih državah zato, ker so prvotni prebivalci Indijanci hoteli še naprej živeti po starih običajih in so s prezirom odklanjali civilizacijo, ki so jim jo prinašali novii naseljenci. Vlada Združenih držav jim je priznala gotova ozemlja, kjer so Indijanci živeli po svoje in uživali neko obliko ekstrateritorialnosti ali suverenosti.

Sedanji prebivalci Združenih držav so pa potomci vseh mogočih evropskih narodnosti. Ti naseljenci nikoli niso živeli v rezervatih in so sproti, kakor so prihajali, prevzemali jezik prvih naselencev Angležev. V nekaj generacijah so ustvarili angleško govorečo nacijo, katere predniki so bili tudi Nemci, Poljaki, Rusi, Italijani, Slovenci i.t.d. V drugi, kvečjemu tretji generaciji so se popolnoma asimilirali. Asimilirali so se tudi črnici, ki so prav tako pozabili vsa narečja in jezike, ki so jih njihovi predniki govorili v Afriki. Popolnoma enaki z drugimi naseljenci pa niso mogli postati zato, ker se črna koža ne da izbrisati in se še podeduje. Če bi se dala črna koža oprati, bi v Ameriki imeli morda še vedno vse možne probleme, črnškega pa prav gotovo ne. Saj bi se potomci nekdanjih črncev v ničemer ne razlikovali od drugih prebivalcev in je tudi za črnce angleščina edini jezik, v katerem se izražajo.

Prvotni ameriški prebivalci Indijanci so pa v svojih rezervatih do danes ohranili svoj jezik, običaje in narodnost. Če bi bili Indijanci živeli pomešani med druge naseljence in sklepali kakor vsi ostali mešane zakone, bi bili prav tako pozabili na svoj jezik in običaje in bi se bili dokončno asimilirali. Ker so se pa ohranili, se mora vlada Združenih držav še danes vbadati z njihovimi problemi. Po krivdi rezervatov. Skratka: če bi rezervatov ne bilo, bi danes tudi Indijancev in njihovih problemov ne bilo.

Narodom je potreben lasten prostor

Po vsem navedenem bi kazalo, da so rezervati zlo in bi si bili v Ameriki brez rezervatov lahko prihranili en problem. Saj je ohranitev primitivnega načina življenja v rezervatih pomenila konservativnost, zaostalost in nasprotje razvoja in napredka. Mimogrede hočem le omeniti, da so prav v zadnjih letih ugo-

(nadaljevanje na 10. strani)

ZAHODNI SLOVENC

Uglednega primorskega kulturnega delavca g. Alberta Rejca, ki živi zdaj v Ljubljani, a je še vedno neutruđen pri delu za svojo Primorsko, smo naprosili, da bi za velikonočno številko N. lista kaj napisal o svojem gledanju na primorske razmere in na slovenske razmere sploh. G. Rejec nam je ljubeznivo ustregel in takole odgovoril na naša vprašanja:

Kaj je razumeti pod pojmom zahodni ali primorski Slovenci?

Predvsem imamo opraviti z dvema pasovima, ki ju etnično naseljujejo zahodni Slovenci, zelo ozek obmejni slovenski etnični pas na italijanskem državnem ozemlju, ki se spušča od avstrijsko koroških hribov nad Kanalsko dolino preko Kanalske doline, Režije, osrednje Beneške Slovenije, zahodnih in vzhodnih goriških Brd preko Soče na Kras, preko cele tržaške pokrajine do zadnjih južnih obronkov miljskih hribov nad koperskim zalivom. Ta pas je ozek in kjer nekoliko zavije, je tu pa tam pretrgan. In še široki pas velikih občin ozemlja zahodnega dela slovenske republike, ki je med dvema vojnama spadal pod Italijo.

Vse to je za osrednjega Slovenca Primorska, so njegovi prebivalci Primorci.

V čem se razlikujejo po Vašem Primorci od drugih Slovencev?

Kajpalk, da so razlike, ki jih bolj občutijo navadni Slovenci v svojem vsakodnevnem življenju, pa čeprav gre pri malem slovenskem narodu za zgolj narečne razlike in za razlike temperamenta med Slovenci zraslimi na ozemlju z ostro kontinentalno klimo in med primorskimi Slovenci s sredozemskega pasu, ki ima spričo kraških apnencev večidel skopo zemljo.

Ker je bila v avstrijskem cesarstvu cela Slovenija neposredno zaledje Trsta, so hiteli v Trst predvsem Štajerci, pa tudi Kranjci. Tudi Gorici, to prijetno blago klimatsko oazo, so si izbrali za stalno bivališče mnogi Slovenci iz krajev zunaj Primorske. Kajpada je Avstrija v svojem 'Drangu' na Jadranu privlekla s seboj poleg tisočev Nemcev tudi marsikakega kontinentalnega Slovenca v razne službe ob mejah z Italijo. Na Primorskem so bile tudi posadke pešpolkov rekrutiranih Štajercev, Dolencev in drugih. Obratno pa so obmorska in primorska mesta Trst, Gorica, Pulj in celo Reka zadrževala Primorce, da niso iskali, razen hribovskih primorskih drvarjev, dela v osrednji Sloveniji. Vsi ti slovenski ljudje na Primorskem niso takrat občutili nobenih posebnih razlik, tega ni bilo občutiti v političnem življenju. Novodošli niso odjedali kruha domačim ljudem, saj ga je bilo zadosti celo za priseljene iz Italije. Ravsi in pretepi štajerskih pretepačev so bili le za odtonek hrupnejši od primorskih razgrajčev.

Kako sta vplivala soška fronta in fašistični režim na slovensko predstavo o podobi primorskega človeka?

Vojna napoved Italije 1915 in kasnejši razpad Avstrije sta zbrisala ustaljen pojem avstrijske Primorske in Primorcev v splošnem pojmovanju Slovencev. Nenadoma so začeli preplavljati slovenske dežele vojni begunci iz Primorske, kasneje med dvema vojnama pa spet primorski begunci pred fašizmom in ekonomski begunci — pravi emigranti. Povsod v svetu hitro kopni gostoljubnost in so begunci v nadlego sebi in domačemu prebivalcu. To se dogaja tudi z istrskimi ezuli, naseljenimi v etnično

Albert Rejec na poti

mešanem pasu ob meji. To se je takrat dogajalo tudi v Sloveniji in se je izoblikovala tudi v Sloveniji peyorativna podoba 'Primorca' med prvo svetovno vojno v očeh prebivalstva v slovenskih kronovinah Avstrije in v Sloveniji centralistične Jugoslavije med dvema vojnama. Primorci so po mnenju drugih Slovencev preveč zgovorni, govorijo tudi z rokami, so preglasni, so bili na splošno vdani politiziranju, uveljavljanju v javnem delovanju, preveč nacionalistično razpoloženi, prežeti s preživelim predvojnimi filozofstvom in premalo kritični nasproti avtoritativnemu vladanju v predvojni Jugoslaviji.

Na Štajerskem se je večje število Primorcev po razpadu Avstrije zaposlilo v javni upravi in deloma v trgovini namesto odhajajočih nemških elementov. To je zbuvalo nevoljo v prebivalstvu, ki je žigosalo Primorce za prišleke. Gospodarska kriza 30.ih let je pri občutno visoki brezposelnosti domačinov vzbudila tudi pri delavskih krogih nerazpoloženje do Primorcev češ da so ti privilegirani in da odjedajo domačinom kruh. Zato so se nekateri Primorci vračali nazaj, nekateri pa selili v druge jugoslovanske pokrajine.

Med drugo svetovno vojno so nacistične oblasti izgnale vse Primorce iz Štajerske in Gorenjske, iz ljubljanske pokrajine pa so se mnogi sami vračali nazaj na Goriško in Tržaško

Odkod po osvoboditvi občutek, da je Primorska podrejena Kranjski?

Po osvoboditvi leta 1945 so prihajali ljudje s Primorskega spet na delo v osrednjo Slovenijo, ker fašistična Italija ni ničesar investirala v industrijoslovenskega podoželja Julijske krajine razen žag za eksploatacijo gozdov. Posebno na Gorenjskem je telo še naprej med domačimi delavskimi krogi neko hladno zadržanje nasproti primorskim delavcem, češ da niso enakovredni v primerjavi z delovno zagnanostjo domačih gorenjskih delavcev. S hitrim razvojem industrializacije v osrednji Sloveniji z nje no že tradicionalno industrijo in s počasnim a sistematičnim ustanavljanjem industrijskih jeder v vseh večjih krajih Primorske, je začel usihati emigracijski tok primorskih delavcev v druge pokrajine Slovenije. Na Primorsko so začeli prihajati po osvoboditvi strokovnjaki iz Slovenije, ki jih tod ni bilo. Iz Ljubljane so dotekala navodila in politični aktivisti za akcije, ki jih je praktična skušnjava čez nekaj dni ovrgla kot utopistične. Zato se je v 50.ih letih širilo med ljudstvom na Primorskem, da Kranjska u-

kazuje, da Primorci nimajo nobene besede, da je vse skupaj silno centralizirano v Ljubljani. Toda to stanje je veljalo ne samo za Primorsko, ampak tudi za druge slovenske pokrajine pri enopartijskem sistemu. Šele začetki samoupravljanja so začeli ublaževati centralistične vezi partijskega in izvršnega aparata v Ljubljani.

Drži pa, da so prav v teh letih strogo etatiističnega gospodarstva postavili temelje številnim industrijam na Primorskem. V soglasju z izvršnim aparatom so velika podjetja v osrednji Sloveniji ustanavljala in tehnično podpirala pri morskem podjetju.

Čeprav se je primorska industrija xzdržala skozi začetno neizkušenost, je pa še zmerom manj donosna od osrednjih slovenskih industrij in so dohodki primorskih delavcev nižji. Njena glavna zasluga je, da je vsa delavna razpoložljiva sila zaposlena razen žensk v nekaterih krajih.

Kaj kaže gospodarska primerjava med Primorsko na obmejnem pasu Slovenije in obmejnem pasu Italije?

Primerjava primorskega ozemlja v slovenski republiki z ozemljem, ki ga na italijanski strani naseljujejo Slovenci in Furlani, izpada glede industrializacije zelo ugodno za obmejno ozemlje v Sloveniji. V Furlaniji so brez industrij ne samo slovenski kraji Beneške Slovenije, ampak tudi po vrsti industrijska središča kot npr. Čedad, Čenta, Gemona, Neme, Ahten itd. Šele kmaj po deželi Furlanija - Julijska krajine programirane industrijske cone naj bi v teh furlanskih središčih zavrle z novimi delovnimi mesti v industriji emigracijo, ki že nad dvajset let prazni slovenske in furlanske obmejne kraje. Le italijansko obmejno ozemlje nasproti goriških Brd, številne cvetoče tovarne stolov okoli Manzana in S. Giovanni ob Nadiži, je precej na boljšem, ker prihaja za goriška Brda v poštev kot industrijska zaposlitev le tovarna cementa v Anhovem. V južnem delu obmejnega pasu so industrije Nove Gorice, Sežane, Ajdovščine in nekaterih manjših središč enakovredne industrijam vzhodne Furlanije, Gorice, Krmina, Gradiške in drugih manjših krajev razen Tržiča (Monfalcone).

Kaj menite glede infrastrukture na obeh straneh meje?

Kajpada so infrastrukture na italijanskem obmejnem pasu neprimerno boljše od tistih na slovenski strani. Gosta mreža asfaltiranih cest pelje v sleherni še tako zakotno gorsko vas Be-

(nadaljevanje na 11. strani)

Naši pogledi ■ Mladinska skupina ■ Naši pogledi

V UPANJU GRADITI PRIHODNOST

Marsikdo bi bil razočaran, če bi pokoncilski kristjani ostali v okvirih svojih lastnih interesov in ne bi pogledali v oči človeškim in zemeljskim problemom, problemom, ki pred svetovno javnostjo in nas same postavljajo celo vprašanje obstoja človeka. Vprašati se moramo, kaj lahko mi, konkretno tu pri nas storimo, da bi duh Evangelija preko nas v našo družbo vnesel novih duhovnih in religioznih moči, ki jih potrebuje tudi naša družba. Te potrebe in tega našega sodelovanja nikakor ne smemo ignorirati, niti mi, niti kdo drug, saj francoski marksist Garaudy poudarja, da je vse človeštvo, s tem pa tudi naša družba v nevarnosti. Da bi se rešili iz te nevarnosti, je potrebna skupna fronta. Globus je namreč ladja, na kateri je okoli 3 milijarde potnikov. Svet pa vodita dve veliki ideji. »Prihodnost sveta ne more biti zgrajena na boju zoper velike, niti brez njih; in prihodnost ljudi ne more biti zgrajena na boju zoper komuniste in niti brez njih«. To prav gotovo velja tudi za naš ožji svet, za našo slovensko družbo.

Spominjam se pogovora, ki sem ga imel z nekim našim marksistom; dejal je celo tole: »Vsak dan berem Sveto pismo, a še nisem srečal človeka, ki bi tako živel. Bilo bi čudovito.« Da, tudi drugače misleči bratje in sestre od nas pričakujejo kako zunanjo rodovitnost in želijo videti moč Evangelija; ta pa se pokaže ravno v tem, kako kristjani znamo v temo sodobnih kriz prinesiti svetlobo in luč in kako priskočimo na pomoč pri reševanju vsečloveških, a tudi posebej naših prav majhnih vsakodnevnih vprašanj ter tako človeške perspektive osvetliti s krščanskim upanjem. Ne sme in ne more nam biti vseeno, kakšna bo naša prihodnost in torej prihodnost naše družbe. Če bi tu zatajili, bi zatajili v svojem življenjskem in odgovornem krščanstvu.

Ni dovolj, da so besede: »Vi ste sol zemlje — Vi ste luč sveta« zapisane na straneh sv. pisma. Zapisane morajo biti v naših srcih, uresničene po naših delih, po našem vsakdanjem življenju. Zato kristjan nikakor ne sme stati ob strani in izdati tistega notranjega hrepenenja po boljšem svetu, ki ga nosi v sebi vse človeštvo. Po drugi strani pa ne smemo izdati svojega krščanskega poklica, ki je nadnaraven in usmerjen k Bogu. Kristjani smo soodgovorni za humano civilizacijo, a prav tako tudi za duhovno rast človeštva. Soodgovorni smo za ustvarjanje boljših življenjskih pogojev človeka, a tudi za milostno življenje v njih.

Postavlja se nam vprašanje, kaj lahko storimo tu, na domačih tleh? Mogoče se komu zdi, da nimamo veliko možnosti. To pomeni resignacijo krščanskega upanja. To pomeni, da tisti, ki tako misli, sploh še ni nič poskušal. Prav tako bi bilo napačno zagnati se na delo, ne da bi se prej vprašali, kaj in kako lahko delamo.

Pomembno je spoznati resnico, da živimo v novi, pluralistični družbi. In v tej družbi se moramo zavedati, da tudi drugače misleči veliko pričakujejo od nas. Vprašanje je le, ali bodo razočarani nad našo malomarnostjo. Garaudy piše: Kristjanov nikoli ne preziram zaradi vere, njihove ljubezni, njihove

vih pričakovanj in njihovega upanja. Naša naloga je: delati, bojevati se, da človek ne bi ostal oddaljen in cilj iluzoren.« Cesare Luporini pa poudarja, da bi bila neumnost, če bi kot marksist zanikal, da je resničnost skrivnost. Prihodnje razmerje med vernimi in ateisti se vedno bolj oddaljuje od anate-me in se bliža dialogu. Vsem nam postaja vedno bolj jasno da ateisti in verni lahko živimo in moramo živeti skupaj in v miru med sabo. Za to pa je potreben skupen jezik, dialog. In nihče nas ne bo obsojal, če se bomo tega dialoga lotili z zavestjo svoje vere, saj pravi Luciano Gruppi, da »nam komunistom je jasno, da od kristjanov ne smemo zahtevati, da svojo vernost ločijo od družbene angažiranosti. Vemo, da je vera za kristjane gonilna sila.«

Vedno bolj nam torej postaja jasno, da ima Garaudy prav, ko trdi, da na svetu vladata predvsem dve ideologiji: marksizem in krščanstvo. Iskati in najti moramo le skupne točke za sodelovanje. Kaže pa, da jih že imamo. Torej je potrebno le tisto tveganje, da jih začnemo uresničevati. Zdaj nam to brani strah pred neuspehom in bolezensko nezaupanje drug do drugega. Janez

KAJ JE ŠE OSTALO OD ŽENSKÉ?

Ljudje smo celota, skrivnostno in čudovito sožitje duha in telesnosti. Ta ubranost pa je tudi naša najrahljša in najzahtevnejša poteza. Vsak premik izven njenih zakonov odjekne v nas in zamaje ravnotežje. Če hočemo torej biti ljudje, ne smemo samih sebe deliti, ker s tem zapuščamo resničnost: tisto resničnost, ki je edina človeška, ki edina vodi k sreči. Kajti kaj pa je sreča, če ne popolna realizacija samega sebe!

Danes pa se javljajo — in to z naraščajočo močjo — težnje, ki so v nasprotju z naravnimi postavami.

Vzemimo primer vrednotenja ženske.

Recimo — morda — preprost in zgovoren primer!

Moda ženskam dopoveduje, da morajo svojo zunanost uveljaviti in poudariti, da je to njihova dolžnost. Pri tem računa na estetski čut in ga samoumevno loči od etike. Ločuje žensko — lepi predmet — in žensko — duhovno bitje. Kajti ženska — lepi predmet obleče se — od kratkih kril do še krajših hlač —, da pred cel svet postavi dejstvo svoje lepote in s tem jasno izzove poklone in priznanje. Kajti lepota je univerzalna: kar je lepo, je lepo. In nekaj lepega izsili pozornost in priznanje ter v tem ugodi nedihalni človeški želji biti občudovan. V duhovnem svetu, kjer človeka merimo z zahtevnejšimi merili, pa je pot do uveljavitve težja in daljša. In duhovni svet ni tako lahko dostopna trgovina poklonov in se ne pusti izsiljevati.

S tem, da se ženske z zadovoljstvom vživijo v to dvojno vrednotenje, da sprejmejo vlo-

go lepega predmeta in da ločujejo duhovno in telesno zasebnost, se predajo dvojni igri, ki počasi začne razjedati njihovo notranjost.

Sveta okrog sebe ne znajo več vrednotiti pravilno, kajti pravilen pogled na svet mora vedno osvetljevati povsod prisotna eti-

Maksim Gaspari

Od žegna

ka, to je globoka, vkoreninjena, široka zavest vrednega, lepega in dobrega. Čim eno samo področje svoje notranjosti izmaknemo temu pogledu, že smo za nekaj revnejši.

Morda prav zato vsak dan srečamo vse več deklet in žena s praznino v očeh; s praznino, ki govori o postopnem, a neizprosno umiku s človeških globin. Prav veter cennih ambicij in napačnega vrednotenja sebe je zasipal poti, ki bi peljale globlje od žalostnega povprečja.

Morda je danes svet zato tako mrzel, ker se je z njega umaknila prav ona — resnična žena.

Žena, ki bi kot enakovredno dopolnilo moškega pomagala graditi popolnega človeka, ki bi na neizmerno obzorje duha poslala svoje barve in svoje luči, da bi se moglo razžareti v vsej polnosti.

Namesto te žene pa imamo fanatične emancipiranke, hladne intelektualke, poklicne lepoticke ali za ščitom ženskosti zavarovane, vase zagledane punčke. In vendar bi bilo njihovo mesto vidno in nenadomestljivo ter za celotno človeško družbo dragoceno.

Mogoče se danes posebno mlajši rod ne zaveda svojega poslanstva. Ne ve, da merimo vrednost človeka po tem, kako je razširil poljane svojega čutenja, koliko strun je napetih v njem, da lahko iščemo sozvenenje, kako bogat je že njegov molk in koliko zna povedati njegova tišina. Da ni ženske in moške miselne sfere, ampak samo občeloveški duhovni prostor. Če bi se ženske znale vanj vključiti in pri tem ostati sebi zveste, bi bilo danes drugače.

Danes ženska ne more biti več samo pridna gospodinja, elegantna dama in ljubka družica. Čas je že, da postane človek, ki pomaga graditi boljši, globlji, vrednejši svet. Ni nujno, da kriči po ulicah ali na političnih manifestacijah. Če gre vase, bo na vsakem koraku svojega življenja znala dati najdragocenejše, kar ima, ter se ne bo pustila poniževati.

Alenka

Vsem prijateljem in somišljenikom MLADINSKE SKUPINE in vsem cenjenim bravcem NAŠIH POGLEDŌV voščimo ob velikonočnem misteriju božjega darovanja, da bi naša skupna pot v življenju šla proti svetlim obzorjem in proti pravičnejšim in boljšim medčloveškim odnosom.

SEM UBIL ČLOVEKA?

VILI HAJDNIK

14. marca 5617

Ko sem nadziral danes operacijo, pri kateri smo pacientu, ki si je bil zdrobil pri zračnem trčenju lobanjo in poškodoval del možganov, vsadili nov kos možganov iz sintetične mase in se je kot navadno kmalu pokazalo, da je presaditev uspela brez komplikacij, se mi je porodila nova ideja... Ali bi poskusil? Zelo me miha.

16. marca 5617

Tista misel mi ne da miru. Ves čas se moji možgani ukvarjajo z njo, tudi ko delam in mislim kaj drugega.

19. marca 5617

To noč se mi je celo sanjalo o tistem. Tako živo, da je bilo kakor zares, do najmanjše podrobnosti. Občutil sem celo vonj sintetičnih mas, vsako posebej, od krvi do kože. Še ko sem se zbudil, sem imel občutek, da imam v nosnicah tisti značilni vonj plastičnih gnot in operacijske dvorane.

25. marca 5617

Pravzaprav bi ne bilo v tem nobenega problema. Vsadil sem v paciente že na tisoče umetnih delov človeških teles, v marsikaterega po več desetih. Zakaj bi enkrat ne poskusil vsaditi — vseh? Čudno, da ni še nihče prišel na to misel.

29. marca 5617

Napol sem se že odločil. Zakaj bi ne poskusil? S stališča znanosti bi bilo to nedvomno zanimivo, četudi v tehničnem pogledu pravzaprav nič posebnega. Iz tolikih posameznih operacij bi pač napravil le eno samo, povezano, popolno.

7. aprila 5617

Danes sem tisto mimogrede omenil dr. Wankmüllerju, najspodobnejšemu med svojimi asistenti. Ne kakor da zares mislim na kaj takega, ampak samo kot neko daljno teoretično možnost, češ čudno, da še ni nihče poskusil izdelati popolnega umetnega človeka, ko pa imamo vse tehnične možnosti in sredstva za to. Dr. Wankmüller mi je prihrdil, da je res čudno, a brez pravega zanimanja, kakor da se mu zdi stvar brez pravega pomena. Najbrž pa ima premalo fantazije, da bi doumel celotni pomen moje zamisli. Umetni človek... Verjetno vidi v tem samo tehnično plat. Mene pa zanima tudi kaj drugega.

9. aprila 5617

Mislim, da bi lahko napravil poskus tudi sam, z vso elektronsko mehanizacijo, ki jo imamo v laboratoriju. Saj se ni bati, da bi pacient umrl...

10. aprila 5617

Sklenil sem vso stvar še temeljito premisliti. Ne bom se prenegljal.

17. oktobra 5617

Vrnil sem se s počitnic na Veneri. Bivanje v tistem umetnem ozračju in v naravi, ki jo je ustvaril samo človek, po svojih načrtih, je res zanimivo, a ves čas sem mislil največ na svojo idejo. Sklenil sem poskusiti. Ne vem zakaj, toda na Veneri sem dobil novo samozavest. Morda zato, ker se na drugačnem svetu drugačen človek ne zdi več tako fantastičen.

21. oktobra 5617

Začel sem z organizacijskimi pripravami. Dejansko se še nisem popolnoma odločil, sam ne vem, zakaj ne. Toda vem, da bom to izvedel. Dovolj se poznam. Še od nobene stvari nisem odstopil, če sem si jo enkrat započil v glavo.

22. oktobra 5617

Monika me je že nekajkrat vprašala, kaj mi je. »Oče, tako si zamišljen. Saj skoro ne govoriš več z menoj. Vedno nekaj premišljuješ. Človek se vendar ne more zadovoljiti le s pantelevizorjem. O čem razmišljajš?«

Nisem ji povedal. Ali naj bi ji? Mogoče bi jo vznemirilo, čeprav ni v bistvu nič čudnega. Če bi seštel vse vsaditve umetnih organov, ki sem jih že opravil, bi dobil nekaj sto kompletnih umetnih ljudi. Toda povsod je šlo seveda le za dopolnitev organskega z umetno maso. Tokrat pa bi organsko odpadlo, čeprav bi lahko uporabil tudi kaj organskega. Toda poskus bi ostal takonepopoln — manj zanimiv.

29. novembra 5617

Moram pohiteti, ker se preveč ukvarjam v mislih s svojim načrtom in se ne morem prav osredotočiti na drugo delo. Bolje, da čimprej opravim, kar sem sklenil. Potem bom spet miren.

2. novembra 5617

Vse je pripravljeno. Naročil sem vse do zadnje podrobnosti. Seznan sem večkrat prekontroliral in prav tako seznan tvarine.

2. novembra 5617

Če bi imel pomočnika, bi šlo hitreje. Vendar nočem vzbujati senzacije. Časnikarji bi se

takoj polastili zadeve in jo razbojnali. Če bi se mi potem ponesrečila, bi mi bilo nerodno. Morda bi mi v nekaterih pogledih celo škodovalo. Če pa bi se mi posrečila, bi ne imel več miru pred javnostjo. Stvari bi se, sumim, tudi pravno zapletle. Bolje res, da izvršim poskus sam. Mislim, da se mi bo posrečil. Potrebni bi bo nekaj dni dela.

4. novembra 5617

Napravil sem popoln načrt telesnih mer in določil človeški tip. Izdelal bom seveda moškega. Vsi potrebni deli so naročeni. Nič posebnega, v tovarni so se le čudili, da sem naročil vse človeške organe hkrati in za isti človeški tip. Izdelali jih bodo posebej zame.

15. novembra 5617

Sklenil sem pritegniti dr. Vankmüllerja, a samo za prvi del. Rekel mu bom, da poskušam rekonstruirati umetno telo zaradi novega preizkušanja tvarine in obtoka. Možgansko operacijo bom izvršil sam. Bolje, da ga ni zraven. Morda bi težko razumel moje nagibe in bi tudi preveč dvomil, če se mi bo posrečilo. Mož ima, kot rečeno, premalo fantazije.

17. novembra 5617

Jutri začnem. Nisem nervozen, ker vem, da se mi bo posrečilo. Le nekoliko radoveden, celo precej. Kako bo deloval umetni človek? Kako se bo obnašal? Še nikoli nismo nikomur vsadili popolnoma umetnih možganov. Dr. Wankmüller je pristal.

23. novembra 5617

Stvar se je dobro začela. Pravzaprav je že do polovice opravljena. Spodnji del trupa je skoraj kompleten. Mase so popolnoma sveže in tehnično tako popolne, da bi le z natančno kemično analizo odkril razliko med tem umetnim in prvim človeškim mesom, kostmi, kitami, žilami in maščobo. Mislim, da smo dosegli tudi v imitaciji človeškega mesa vrhunec tehnike. Težko si je zamisliti še kaj popolnejšega. Celo mene, starega kirurga, prevara dotik. Vedno spet imam občutek, da se dotikam in sestavljam prave človeške organe in ude.

29. novembra 5617

Vse v redu. Sestavila sva prsni koš.

20. novembra 5617

Napolnila sva prsni koš. Srce še ne utriplje, saj manjka še ves zgornji del in tudi kri.

21. novembra 5617

Delam s pravo ustvarjalno strastjo. Mislim, da glasbeniki tako zlagajo svoje simfonije. Moram se prisiliti, da neham. Predvsem zaradi dr. Wankmüllerja. On vidi v tem samo delo, ki ga opravlja največ meni, primariju, na lju-bo, ker ne spada med njegove redne dolžnosti v kliniki.

22. novembra 5617

Vse je končano razen — možganov. Zahvalil sem se dr. Wankmüllerju in mu povedal, da ne potrebujem več njegove pomoči, ker je delo končano.

»Kaj boste zdaj z njim?« me je vprašal. Mislim, ki sva ga izdelala.

»Preizkušal bom na njem neke svoje nove zamisli,« sem rekel po pravici. On me seveda

(nadaljevanje na 6. strani)

SEM UBIL ČLOVEKA?

(nadaljevanje s 5. strani)

ni razumel. Morda je menil, da imam v mislih preizkuse kakih novih vsaditev.

23. november 5617

Danes sem mu vsadil možgane. Prav v ničemer se ne razlikujejo od pravih možganov dvajsetletnega mladeniča, razen da so iz umetne mase, ki pa je nihče ne bi ločil od prave, če mu ne bi povedal, da so umetni. Res, kemični izdelki v medicinske namene so dosegli stopnjo najvišje popolnosti. Škoda bi bilo, če bi jih ne preizkusili tudi tako, kot sem si jaz zamislil.

24. november 5617

Danes sem sprožil v njem krvni obtok in nato delovanje mišic. Vse v redu. Premika se kot resnično živo človeško telo. Manjka mu le še razum.

25. november 5617

Danes sem mu iz računalnika sprožil v možgane umetno sestavljen spomin. Zdaj »ve«, da se je rodil 25. novembra 5593 v Chicagu, da so mu starši umrli, pri prometni nesreči, ko je bil še majhen, in da se piše John Skap. Seveda sem ga moral še omamiti.

26. november 5617

Vse v najlepšem redu. Še danes ga bom dal prenesti v eno izmed bolniških sob v kliniki, kot pacienta, ki je prišel k meni v ambulanto. Preskrbel sem mu že laežn dokument na njegovo ime. Zanj je seveda pravi. Moral sem mu tudi kupiti obleko. Smešno, na vse sem pravočasno pomislil, le ne na obleko.

27. november 5617

Je že na kliniki. Nihče nima niti pojma, da je umeten človek. Je kar lep, simpatičen, miren in tih, vendar nima na sebi nič avtomatičnega. Videti je, da umetni možgani delujejo popolnoma kot pravi. Enako vsi organi. Saj tudi ni vzroka, da ne bi, ker so pač *boljši* kot pravi.

Tehnika je že davno prekosila naravo. Kajpak sem mu moral izmisliti nekobolezen in znake k njej. A kmalu bo »zdrav«.

30. november 5617

Seznanil se je že z raznimi ljudmi v svoji okolici. Zdi se mi, da je vsem simpatičen, a bojim se, da podzavestno le čutiljo v njem nekaj tujega, zato se tako zanimajo zanj. Ali se motim?

1. decembra 5617

Samo jaz vem, kdo je — da je robot. Drugi nimajo niti pojma o tem. Slišim, kako so ga bolničarke klicale »Mister Skap! Mister Skap! Hočete grozdje?« In on je hotel grozdje. Nalašč sem šel pogledat. Sedel je na postelji in jedel grozdje ter se smehljajal. Prepoznal me je in me pozdravil. Nisem se mogel premagati, da bi ga ga ne vprašal: »Kako se že pišete?« »John Skap,« je odgovoril. »Mesto?« »Chicago.« »Ka-

ko ste se znašli v našem mestu?« »Iskal sem si novo službo.« »Tako.« Dobro funkcionira.

2. decembra 5617

Ne vem še čisto točno, kaj naj naredim z njim. Pravijo, da morilci ne vedo kam s truplom umorjenega. A tudi jaz ne vem, kam s truplom živega ali vsaj dozdevno živega robota.

3. decembra 5617

Odpeljal sem ga v ampulanto in mu pod izgovorom zdravljenja s šokom napolnil spominski center z znanjem strojne mehanike. Vzel ga bom domov v svojo vilo. Pazil bo na moje avtomobile in helikopterje.

5. december 5617

Je že pri meni doma. Monika je bila začudena, ko sem ga pripeljal. »Ne bo ti v napoto,« sem rekel. »Delal bo v garaži in v hangarju. Spal pa bo v eni izmed sob za obiske v pritličju. Ime mu je John Skap.«

»Čisto simpatičen,« je rekla. »Bom imela vsaj s kom govoriti. Saj ti si tako malo doma.« »Oprosti, saj veš...«

»Vem, očka.« Monika je res dobro in milo dekle. Morda zato, ker ji je tako hitro zmanjkala mama... Najbrž sem bil tudi tedaj premalo doma, pa je našla drugega, ki se je nekoliko bolj brigal zanjo, in je odšla...

12. december 5617

Ko sem se danes vrnil domov, je John pluzil sneg z našim majhnim motornim plugom. Monika je bila pri oknu in se pogovarjala z njim. Že od daleč sem slišal njen glas. Zdi se zadovoljna, da je John v hiši. Ali naj bi ji povedal, kaj je? Morda bolje, da ne. Lahko bi se ga začela bati, čeprav ni človek in ne more imeti nobene slabe misli v sebi, le tisto, kar mu je vdihnil elektronski računalnik, tisto pa je vse razumno in premočrtno.

24. decembra 5617

Danes je John pomagal Moniki krasiti božično drevo. Vem, kaj si pri tem misli, to mi je vse znano iz vsebine računalnika, a vseeno bi rad vedel, kako izgleda v njegovih možganih...

Največkrat se obnaša, kakor da sploh ni robot.

2. februarja 5617

Vse v redu.

12. marca 5618

Monika je zadnje čase tako vesela. Tudi zdajle prepeva. Najbrž zato, ker se bliža pomlad. Imeli smo ostro zimo, z mnogo snega.

17. marca 5618

Opazam, da se Monika kar preveč družijo z Johnom. Tudi zdajle je pri njem pri garažah. Do sem slišim njuna glasova.

19. marca 5618

Odkrito govoril z Moniko. Priznala, da ima rada Johna. In da ima tudi on njo rad. Več nisem upal spraševati. Bolje bi bilo, da bi mu bil vcepil iz računalnika v glavo samo razum, ne tudi sposobnosti čustvovanja. Ali mu naj skušam čustvovanje spet odvzeti? Moral bi ga spraviti nazaj v svoj laboratorij.

23. marca 5618

Nisem se še odločil. Bojim se prizadejati Moniki prehudo bolečino, če bi ji odvzel to stvar. Ali naj bi ji povedal rajši resnico? Bojim se, da ne bi mogla razumeti in bi me obsodila.

24. marca 5618,

Ne vem, kaj storiti.

26. marca 5618

To ne sme več dolgo trajati.

29. marca 5618

Tako bo najbolje. Ona bo mislila, da se je naveličal in odšel. A moram najti priložnost.

1. aprila 5618

Danes sem ju videl, ko sta se poljubila. Monika je potem prepevala v hiši. In tudi on je pel. Isto pesem kot ona. Ali ga je naučila Monika?

2. aprila 5618

Ali ga res ljubi? Aa kako bi ga mogla ljubiti, saj on ni človek, je le umeten človek. Robot. Iz sintetičnega mesa in krvi, izdelek kemične industrije in kirurške tehnike.

Odločen sem že in moram samo najti priložnost.

3. aprila 5618

Danes, ko je bila Monika v mestu, sem storil tisto, kar sem moral. Ko je bil sklonjen nad motor helikopterja. Rekel sem, da nekaj v atomskem motorju ni prav. Na motorje se je res razumel. Bil je prava enciklopedija o motorjih. Saj je bil pravzaprav sam stroj. Ni bil človek. Zato ni treba, da mi je težko. Kakor sem ga izdelal, tako sem ga razdril. Ni trpel, saj sem kirurg. Iglo sem mu zabodel natančno v pravo točko na tilniku.

4. aprila 5618

Zakaj neki imam občutek, da sem ga umoril? Saj je bil vendar samo robot iz sintetične plastične mase in s spominom iz računalnika. Morda zato, ker Monika nič več ne poje. Molči. Ne more razumeti, zakaj je John izginil, ne da bi ji kaj sporočil. Morda sem stvar psihološko premalo pripravil. Sicer pa res ni trpel. Niti zaslutiti ni utegnil, kaj se mu je zgodilo. Odpeljal sem ga s helikopterjem daleč v gore, ga polil z gorivom, zažgal in pokopal. Nihče, kdor bi odkopal tisto kepico, bi ne mogel reči, da je nekoč hodila in se obnašala kot človek. Saj ni bila človek.

5. aprila 5618

A zakaj mi je tako težko, če ni bil človek? Morda zato, ker ga je Monika ljubila? Kako se je mogla zaljubiti v robota? Ali naj bi ji razodel, da ni bil človek? Najbrž mi ne bi verjela. In če bi zaslutila, da sem ga ... uničil (skoraj bi bil zapisal: umoril), mi ne bi nikoli odpustila.

9. aprila 5618 ponoči

Monika misli, da spim. Zato joče v svoji sobi.

Pravijo, da je danes veliki petek, ko so nekoč umorili Kristusa. Tudi jaz sem morda nekoga umoril. Sem res nekoga umoril ali samo uničil navidezno živ lik iz kemične snovi, ki sem ga sam izdelal? Ali pa je bil takrat z menoj še neki Nevidni, ki mu je vdihnil nekaj, česar mu jaz nisem preskrbel iz računalnika? Morda ve to samo Monika, toda jaz je ne morem vprašati. Nikoli je ne bom upal vprašati. In nikoli ne bom vedel, ali sem ubil človeka ali uničil le kemični tvor.

Kako bi mogel to vedeti? A kako bi bil mogel dopustiti, da moja hči, človeški otrok, ženska, ljubi robota, stroj iz sintetične snovi, ki pa je bil sposoben reprodukcije z umetnimi geni? Kaj bi se bilo rodilo iz njiju? Stroji psevdoljudje, ki bi mogli nekoč s svojo večjo odpornostjo uničiti pravo človeštvo? Ali boljši ljudje, ker bi jim bil Nekdo vdihnil boljšo dušo?

Ko bi le mogel to vedeti. Toda morda je bolje, da ne vem. Naj nosim sam odgovornost za svoj intelektualni greh, da sem skušal posnemati Stvarnika, kdorkoli je in kjerkoli je. Srce me boli samo zaradi Monike. Tega nisem bil vkal-kuliral.

MARKO VUK

CERKEV SVETEGA AHACA V PRILESJU PRI PLAVEH

Podružnična cerkev svetega Ahaca v Prilesju pri Plavah je pomembna že kot arhitektura, v slovenski umetnostni zgodovini pa je postala znana predvsem po freskah, ki so nastale po sredi 15. stoletja in pripadajo t. im. suško-priloški skupini (imenovani po kraju Suha na Gorenjskem im Prilesju v Soški dolini). Podružnica stoji na majhni vzpetini na desnem bregu Soče približno 10 minut hoda od Prilesja. Spodaj teče železniška prog aJesenice-Gorica, v pobočju nad njo pa se iz

Sv. Volbenk Neznan avtor
(Prilesje pri Plaveh)

Plav vzpenja cesta v Goriška Brda. Nekoč je bilo v bližini cerkve bolj živo, saj je mimo nje peljala stara cesta v Brda. Pred cerkvijo je še danes pokopališče za vaščane iz Prilesja.

Cerkev je bila zgajena v prvi polovici 15. stoletja. Njen preprosti tloris kaže značilnosti, ki jih opazimo tudi drugod po Sloveniji pri podružničnih cerkvah iz te dobe, hkrati pa so pri stavbi opazne tudi nekatere mediteranske značilnosti. Pravokotna ladja je dolga 5 metrov in široka 4 metre, prezbitarij, ki se na vzhodni strani zaključuje s tremi stranicami pravičnega osmerokotnika, je dolg skoraj 4 metre in širok 3 metre. Prezbitarij je obokan s preprostim šestdelnim rebastim obokom. Rebra izhajajo iz šestih konsol in se stikajo v enem sklepniku. Ladjo ločuje od prezbitarija šilast slavolok. Ostrešje ladje je odprto, kar je značilno za sredozemski kulturni krog. Nad vhodno steno se dviguje ploščat zvonik z odprtimi linami, ki mu v Brdih pravijo zvončnica. Cerkvi so nekoliko pozneje, vendar ne pred letom poslikave, prizidali vhodno lopo, ki je enako visoka kot ladja. Zunaj obdaja stavbo podnožni zidec, sezidan iz pravilno rezanega kamena. Iz takega kamena so izdelani tudi vsi vogali cerkve, t. im. šivani robovi. Okno na vzhodni strani prezbitarija je iz 15. stoletja, ostala okna pa so nastala pozneje.

Ko vstopimo skozi preprost gotski portal v cerkev, se nam pogled upre najprej v prezbitarij, kjer zagledamo apostole, naslikane v spodnjem pasu. Postavljeni so v posebne naslikane niše. Apostole obdaja spodaj in na vrhu naslikan ornament na beli podlagi, ki posnema v zid vložene drage kamne. Pod apostoli so v izmeničnih barvah naslikane nekakšne klopi, s katerimi je slikar hotel ustvariti iluzijo, kot da se niše z apostoli nekoli-

ko poglobljajo v steno. Apostoli drže v rokah attribute, ponavadi orodje njihovega mučeništva. Od leve proti desni si sledijo po naslednjem vrstnem redu: Peter, Pavel, Jakob sterejši z značilnim romarskim pokrivalom, Janez Evangelist, Matija, Evangelist Matej, Tomaž in kot zadnji verjetno Juđa Tadej.

V trikotnih poljih nad apostoli vidimo naslednje podobe: Mučeništvo sv. Ahaca in tovarišev, sv. Volbenk, ki drži v rokah svoj najznačilnejši atribut - model cerkve, neznan sveti škof, sveta Helena (spoznamo je po tem, ker kot cesarica sedi na prestolu, v rokah pa drži križ). Vsi ti prizori, kakor tudi tisti na slavoloku in v ladji, so obrobjeni z značilnim rdeče-belimi rombastim vzorcem. Na oboku je v zahodnem polju naslikan Kristus v mandorli kot sodnik. V oglih pod njim sta naslikana dva angela, ki igrata na gosli in lutnjo. Ob podobi Kristusa so naslikani naslednji simboli evangelistov: lev, ki predstavlja sv. Marka, orel Janeza, vol sv. Luka in angel Mateja. V zadnjih treh poljih na vzhodu se nahajajo tri dvojice angelov: dva držita nad seboj na široko odprto knjigo, spet druga dva z značilno napihnenimi lici igrata na pozavne; od tretje dvojice angelov se je ohranil samo eden, ki v levi roki drži knjigo, z desno roko pa obrača njene strani. Prizore na oboku obdaja tako kot na Suhi vzajemni suličast vzorec.

Prizor Oznanjenja na zunanji strani slavoloka se ni ohranil v celoti. Od nadangela Gabrijela na levi strani je ostal samo fragment oblačila izredno žive oranžno-rumene barve z značilnimi trikotnimi gubami. Na desni strani kleči Marija s knjigo v roki. Zdi se, kot da smo jo ravnokar zmotili pri branju in se je zato z obrazom nenadoma obrnila proti nam. Postavitev njenega telesa je omogočila izredno bogato oblikovanje draperije, nabrane pri tleh v trikotne gube. Na vrhu slavoloka je bil na levi strani naslikan Abel, na desni pa je naslikan poljedelec Kajn. Zanimiv je zaradi tega, ker oblečen v poznosrednjeveško kmečko nošo: kratak rdeč suknič in hlačne nogavice, obut pa je v škornje. Na rami ima cepec, v levi roki pa drži snop žita, namenjen za žgalno daritev. Levo spodaj je pod nadangelom naslikan svetnik oziroma svetnica s krono, na desni strani pa Marija z Jezusom, ki drži v rokah jabolko.

V ladji je na južni steni ostanek stoječega svetnika, ki pa je tako slabo ohranjen, da ne moremo ugotoviti, koga predstavlja. Na isti steni sta zelo dobro ohranjena dva posvetitvena križa, tretji pa se nahaja na severni steni. Na desni strani vhodne lope so vidni ostanki sv. Krištofa. Pri tej freski se dobro ločijo rečni bogovi, ki plavajo v vodi ob svetnikovih nogah.

Omenim naj še grb, ki je naslikan na sklepniku na oboku prezbitarija. Enak grb se nahaja na vrhu pritlične arkade neke srednjeveške hiše v bližini goriške stolnice in bi bilo gotovo zanimivo ugotoviti, kaj pomeni in zakaj je tukaj naslikan.

Znano je, da so bile srednjeveške podružnice na Slovenskem poslikane v skladu z vnaprej določenim in strogim programom s posebnimi simboličnim pomenom. Na oboku prezbitarija kot vsebinsko najvažnejšem prostoru cerkve je vedno podoba Kristusa, okrog njega pa simboli evangelistov in angeli z glasbili, ki ga slavijo. Na stelah prezbitarija so podobe apostolov - stebrov Cerkev, v trikotnih zaključkih nad njimi pa so na-

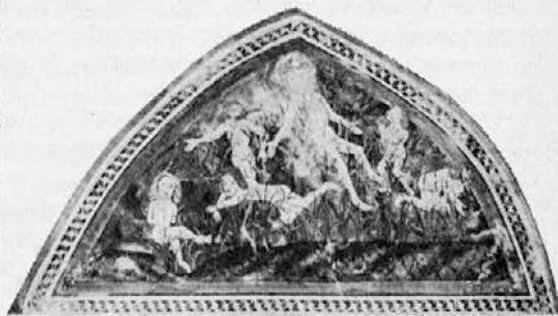
vadno prizori iz Kristusovega in Marijinega življenja ali iz svetniških legend, ki naj bi bili v vzpodbudo vernikom. Na notranji strani slavoloka je navadno upodobljena daritev Kajna in Abela. Poslednja sodba ali Sv. Jurij v boju z zmajem. Na zunanji strani slavoloka je vedno podoba Marijinega Oznanjenja. Na ta način je prezbitarij ne samo krasilno, temveč tudi vsebinsko poudarjen kot kraj daritve in oznanjanja božje besede. Severno steno ladje pokriva podoba Pohoda in Poklona Treh kraljev, na južni steni pa so največkrat evangelijski prizori in svetniške legende. Na zahodni steni ladje je včasih slika Poslednje sodbe, ki vernika opominja, naj očiščen prestopi cerkveni prag.

Dr. Stele je v svojih raziskavah ugotovil, da je strogi način poslikave prezbitarija dosegel najbolj zrelo obliko prav na ožjem slovenskem ozemlju in ga je zato poimenoval »kranjski prezbitarij«. Tudi v Prilesju imamo opravka z ikonografskim konceptom »kranjskega prezbitarija«.

Mučeništvo sv. Ahaca in tovarišev

Ikonografsko zelo zanimiv je prizor Mučeništva sv. Ahaca (zavetnika cerkve) in tovarišev na trikotnem zaključku severne stene prezbitarija. Srednjeveška legenda pripoveduje, da so bili sv. Ahac in tovariši natakneni na kole na vrhu gore Ararat. Ime svetnika (lat. Akatius, franc. Acace) je v srednjem veku spominjalo ljudi na akacijevo drevo, ki jim je obudilo spomin na neko ost, konico, trnje. Zaradi tega so si začeli predstavljati, da so bili svetnik in njegovi tovariši bičani s trnjem, da so bili prisiljeni korakati bosi po železnih osteh in natakneni na ostre akacijeve veje. Vse te in podobne predstave so se seveda odražale na takratnih upodobitvah tega svetnika. Prizor Mučeništva sv. Ahaca in tovarišev v Prilesju se vrši na razmeroma ozkem prostoru, verjetno na vrhu gore Ararat. Iz tal raste čudno, zelo stilizirano trnje. Na njem se v različnih legah nabodeni Ahac in tovariši, ki jim iz ran po telesu tečejo kaplje krvi. Sv. Ahac se nahaja približno v sredini prizora in je s pogledom obrnjen v gledalca. Mučenca, ki sta najbližje Ahacu, gledata vanj. Sodeč po kretnjah rok ga očitno nekaj prosita. Ostali učeneci so mirni in vdano prenašajo muke.

Prizor Mučeništva sv. Ahaca in tovarišev v Prilesju ikonografsko zelo spominja na isti prizor v podružnični cerkvi v Lanišču pri Grosupljem (freske v tej cerkvi so odkrili pred nekaj leti, na stali pa so pozneje kot tiste v Prilesju). Tudi v

Mučeništvo sv. Ahaca in tovarišev Neznan avtor
(Prilesje pri Plaveh)

Lanišču se dogadek vrši na neki vzpetini, kjer so na trnju nabodeni sv. Ahac in tovariši. Ahac je za razliko od enega v Prilesju enako velik kot ostali mučenci ter se od njih loči le po svetniškem nimbu. Telesa mučencev so kakor v Prilesju skoraj gola, vendar bolj razgibana v najrazličnejših položajih. Na vrhu slike se na modrem ozadju prikazuje mogočna postava nadangela Mi-

(nadaljevanje na 10. strani)

Poživimo velikonočne navade

Velikonočni prazniki so na Slovenskem povezani z mnogimi starodavnimi obredi in ljudskimi navadami. To velja sicer za vse krščanske narode, toda nekateri obredi in navade pri Slovencih so še posebno stare in zanimive, ker izvirajo gotovo še iz predkrščanskega časa. Iz »poganskega«, kot navadno govorimo in pišemo, je tvegano reči, ker pomeni pogan-

opozorila tudi »Družina«. Verjetno so hoteli s tem reči, da so imeli že od prej bolj izčiščene pojme o enem samem Bogu, kakor drugi narodi. Žal se je slovensko zgodovinsko nasledje s tem premalo ukvarjalo ali bolje, se sploh ni ukvarjalo, in je hotelo Slovencem vsiliti uvoženi, v glavnem izmišljeni dozdevni nekdanji kult »Peruna«, »Vesne«, »Morane«, »Dažboga« itd. Nekateri teh izrazov so v resnici Slovencem popolnoma neznani (Perun, Morana), drugi pa so lahko bili samo kaki sinonimi za božje ime ali izrazi za božje lastnosti. Stvari bo treba raziskati, kar pa je predvsem naloba cerkvene zgodovine na Slovenskem, ki je odpovedala doslej še v vse večji meri kakor svetna zgodovina.

Že sam izraz »velika noč« je verjetno ostanek iz predkrščanske dobe, spomin na praznik pomladi, ko so davni Slovenci s kresovi v pomladni noči obhajali vrnitev toplejšega letnega časa in daljše dnevne svetlobe. Na to opozarja slovenska navada velikonočnih kresov in tudi tako razširjeno ter priljubljeno streljanje z možnarji, poleg vsakovrstnega drugega ropota, s katerim so naši predniki preganjali zle duhove zime in zmrzali.

Zagotovo so zelo starega izvora slovenske butare in presmeci, ki nadomeščajo drugod po Slovenskem primorske oljčne vejice. Spadali so k predkrščanskemu obredu spomladanskega praznika, s katerim so naši predniki prosili božanstvo za dobro letino in mu v ta namen darovali pridelke in prve drevesne po-

ganjke ter morda tudi cvetje, pa tudi jedi (»presmec«), iz pridelkov. Navada slovenskih butar naj bi se razširila, ker se je lepo vskladila s krščanskimi obredi, po možnosti tudi na primorske Slovence. Začeti bi bilo treba pri mladini.

Zelo lepa slovenska velikonočna navada je slovesno blagoslovljanje jedi na velikonočno jutro. Še lepše je bilo prej, ko je bil »žegen« že v soboto popoldne. Mlade žene in dekleta so se lepo opravile in s košaro z jestvinami na glavi ali v roki odšle v cerkev ali h kapeli na vasi, kjer je duhovnik blagoslovil velikonočne jedi, ki so jih prvič slovesno zavžili šele pri zajtrku po maši na velikonočno jutro.

Zelo starega izvora so tudi pirhi in pisanke, kar bi se dalo dokazati že z jezikoslovno analizo teh besed. Pirh je simboliziral vstajenje pomladi (življenja) iz oklepa zime in potem tudi Kristusovo vstajenje iz groba. S pirhi se je razvilo vse polno ljudskih iger (»hokanje« na štajerskem in druge). Zelo stari so tudi nekateri velikonočni izrazi npr. vūzem.

Velika škoda je, da je Cerkev v zadnjih letih odpravila nekatere slovesne velikonočne obrede, npr. vstajenjsko procesijo. Pri tem je imela gotovo najboljše namene, vendar pa je očitno, da niso škofje in kardinali vprašali pri tem za svet etnologov, sociologov in psihologov, ampak so se ravnali po načelu moderne racionalizacije obredov. Spregledali so pomen ljudskosti in ljudskih oblik pobožnosti, ki je ena najpristnejših in najglobljih oblik religioznosti ter je ne bo mogel nikoli nihče odpraviti, razen če bo sploh pregnal vero iz človeških duš.

F. J.

stvo religije, ki so častile več ali kar celo množico bogov, medtem ko ostanki slovenske mitologije in ljudskih verskih navad ne kažejo, da bi bili Slovenci kdaj mnogobožci. To se sklada tudi s poročilom bizantinskega zgodovinarja in pisatelja Prokopija, ki je zapisal, da častijo »Sklaveni« enega samega Boga, seveda ne krščanskega. Do istega prepričanja je prišel proti koncu svojega delovnega življenja tudi ugledni slovenski etnograf, raziskovalec ljudskih pravljic in pesmi prof. Ivan Grafenauer, kot je zapisano na eni prvih strani nedavno izdane Slodnjakove zgodovine slovenskega slovstva.

Zanimivo je tudi, da so krščanski misijonarji nalagali slovenskim spreobrnjencem v zgodnjem srednjem veku krajšo preizkusno dobo kakor spreobrnjencem pri drugih dotlej poganskih narodih, z utemeljitvijo, da so »Slovenci dobri ljudje«. Na to je v eni zadnjih števil

JUBILEJNI IZLET

Slovensko Gospodarsko združenje za deželo Furlanijo - Julijsko krajino, ki združuje večino slovenskih gospodarskih operaterjev dežele, slavi letos 25-letnico svojega obstoja.

V okviru vrste manifestacij za proslavo jubilejnega leta, priredi 1. maja 1971 družabni izlet z »Avtomobilsko ocenjevalno vožnjo«.

Pot nas bo vodila iz Trsta v Uvala Scott pri Kraljeviči.

POZIV KMEČKE ZVEZE PRIDELOVALCEM OLJK

Kmečka zveza obvešča vse pridelovalce oljk, da so na razpolago tiskovine za državni prispevek. Vabi jih zato, da se čimprej oglasijo v njenih uradih, da jim izpolnijo in oddajo prošnje, na podlagi katerih bodo dobili doklade približno 270 lir za kg olja, ki so ga iztisnili iz pridelka oljk.

S seboj naj prinesejo potrdilooljjarne, kjer so olke stiskali, in po možnosti katastrske izvlečke parcel, na katerih gojijo oljke.

Rok za vložitev prošenj zapade 30. aprila, zato opozarjamo upravičence, da se oglašijo pravočasno.

Tajništvo Kmečke zveze

OBISK PRI SAMOTARKI EFI

Sonce je pomladansko prijetno sijalo, ko sem se odpravila neko nedeljo popoldne s prijateljicami na sprehod. Veselilo nas je hoditi, zato smo se napotile z Opčin peš na hrib Volnik. Sklenile smo mimogrede obiskati tudi samotarsko Efo in njene živali.

Pot nam je med veselim pogovorom hitro minila in že smo od daleč zaslišale lajanje psov. Pred nami je stal star, razbit avtomobil, v katerem je ležala nekaj črnih mačk.

Efa nas je prijazno sprejela in je bila vesela našega obiska.

»Vidite, to je moj svet,« nam je rekla, »To so moji psi, to pa moje kokoši. Čez petdeset jih imam in vsak dan mi nanesejo mnogo jajčk.«

Ozrla sem se naokrog. Na desni je ležala koza.

»Poglej!« mi je zaklicala prijateljica, ki se ji je približala. »Kmalu bo dobila mladiče.«

Premišljevala sem, kako more Efa bivati čisto sama tu gori visoko na samotnem, gozdnatem Volniku. Ali je ni strah ponoči? Mene bi bilo zelo strah, četudi bi imela ob sebi polno živali. Kako pa je z vodo? Gotovo ji je zelo težko z vodo.

Vprašala sem jo, kje dobi vodo. Povedala mi je, da ji jo enkrat na teden prinesejo iz Malega Repna. Kakih 150 litrov. To zado- stuje njej in živalim.

Zelo me je zanimalo vse, kar nam je pripovedovala, in rada bi jo bila še veliko vprašala, a sem se sramovala, da bi pokazala preveliko radovednost. Škoda. Zlasti me je zanimalo, koliko časa že živi s svojimi živalmi v tej samoti in zakaj je sploh prišla na ta samotni kraj. Toda bala sem se, da bi bila s takimi vprašanji indiskretna. Zato

sem molčala. Vendar se mi ni zdelo, da je Efa nesrečna zaradi bivanja v samoti. Ravno obratno. Bila je videti vedra in celo zadovoljna.

Nekaj časa smo si še ogledovale njeno zelo skromno domačijo, nato pa smo se poslovile ter se ji prav lepo zahvalile za prijaznost. Prosile smo jo, naj nam oprostí, če smo ji zmotile njen mir. Rekla je, da je bila vesela našega obiska. Tako smo se napotile dalje proti vrhu Volnika in se med potjo pogovarjale o njej in njenih živalih.

Evelina

SLIKAR DEZIDERIJ ŠVARA RAZSTAVLJA

V razstavnici dvorani za moderno umetnost »Russo« v Rossonijevem prehodu (s Korza št. 9) v Trstu razstavlja od 1. do 10. aprila mladi slovenski slikar Deziderij Švara. Rodil se je 1. 1934 v Trstu, študiral je s slikarjem Tostijem in z akademskim slikarjem Brillom, diplomiral pa je na liceju za likovno umetnost v Benetkah. Habilitacijo za poučevanje risanja je opravil v Bolgini. Udeležil se je že več razstav, bil tudi že večkrat nagrajen in bil deležen dobrih priznanj kritikov.

Urniki razstave: od 9. do 13. in od 16. do 20. ure. Švara razstavlja, med drugim pomorske motive v značilnem, lastnem slogu.

PRISRČNE ČESTITKE

G. Mariju Mavru, uredniku radijskih sporedov Radia Trst A in revije »Mladika«, in njegovi ženi Matejki se je rodila na veliko sredo hčerka prvorojenka. Staršem naše čestitke, hčerki pa mnogo sreče na življenjski poti!

Uredništvo in uprava N. L.

Slovenska skupnost o aktualnih vprašanjih

V ponedeljek, 5. t. m., se je pod predsedstvom dr. Zorka Hareja sestal na redni seji Svet Slovenske skupnosti. O aktualnih političnih in upravnih vprašanjih so poročali tajnik Legiša, deželni svetovavec Štoka, pokrajinski odbornik Sosič in občinska odbornika Dolhar in Terčon.

Svet je ugodno ocenil uradni obisk jugoslovanskega predsednika Tita v Italiji, kar potrjuje dobre sosedske odnose med obema državama in hkrati odpira pot še tesnejšemu sodelovanju. Slovenska skupnost je prepričana, da se bodo v novem vzdušju čimprej začela reševati tudi odprta manjšinska vprašanja.

Z zadovoljstvom se svet vzel na znanje sklep tržaške pokrajinske uprave, da bo sklicana posebna konferenca, na kateri bodo proučili pro-

bleme slovenske narodnostne skupnosti v Italiji, zlasti v zvezi s pristojnostmi in dolžnostmi krajevnih ustanov. Tem prizadevanjem bo Slovenska skupnost nudila vso podporo in sodelovanje.

Svet je ugodno ocenil sklep pristojnih oblasti, da se uvede olajšan postopek za vračanje priimkov v izvorno obliko tudi za tiste Slovence, ki so se rodili z že popačenim priimkom. Slovenska skupnost zato poziva vse prizadete, naj se čimprej poslužijo te ugodnosti. Svet je dalje obravnaval problem bližnjega ljudskega štetja, ob katerem bo na Tržaškem vsak državljani moral baje odgovoriti na vprašanje o tako imenovanem uporabljenem jeziku. Ker je vprašanje kočljivo, bo svet zavzel dokončno stališče na eni prihodnjih sej.

Končno je svet razpravljajal o pripravah na občni zbor, ki je predviden za 8. ali 15. maja na Opčinah.

★

Slovenska skupnost želi svojim članom, soimšljenikom, podpisnikom in vsem Slovencem vesele velikonočne praznike.

Svet Slovenske skupnosti

REBULOVA RADIJSKA DRAMA ZA VELIKO NOČ

Radijska postaja Trst A bo oddajala v petek 9. t. m. novo dramsko delo, ki ga je nalašč zanjo napisal Alojz Rebula. To je radijska drama »Pilatova žena«. Naše bravce opozarjamo na to oddajo, ki se bo začela ob 20.30.

RAZSTAVA FOLKLORE »TRETJEGA SVETA«

V Čedadu so odprli razstavo folklore ljudstev tretjega sveta. Prirejena je v zgodovinski cerkvi svetega Franciška. Odprta bo do 1. maja.

Tisti, ki se bodo za velikonočne praznike odpravljali proti Furlaniji in Slovenski Benečiji na izlet, naj si jo ogledajo.

URML JE DINO DARDI

V torek popoldne so pokopali iz kapele glavne bolnišnice v Trstu pisatelja in kritika Dina Dardija. Bil je znana osebnost tudi med slovenskimi kulturnimi delavci v Trstu. Bil je prijatelj Slovencev. Precej let je bival na Rentabru.

Pri tržaškem radiu je v povojnih letih sodeloval s knjižnimi ocenami, kot pisatelj pa si je pridobil ime z dramami in novelami. Ena ali dve njegovi drami sta bili prevedeni tudi v slovenščino. Oddajal ju je radio Trst A, eno celo pred nedavnim. Za nekaj svojih dram je prejel tudi literarno nagrado. Nagrajena je bila tudi njegova novela »Pane« (Kruh) na motiv odpornišтва. Ker se ni gnil za priznanji, je ostal v literarnem svetu premalo opažen.

Po značaju je bil tih, ljubezniv človek in so ga morali imeti radi vsi, ki so ga poznali. Njegova kar nenadna smrt je zato mnoge razžalostila.

Velika noč pod „mostom“

Govorili smo s skupino srbskih delavcev, ki so si prišli iskat delo v našem mestu. Bilo je na cvetno nedeljo proti poldnevu. Deževen, hladen dan in na cestah ni skoraj nikogar. Samo skupinica šest, sedem slabo oblečenih ljudi južnjaškega videza, v razsvetljenih čevljih brez plaščev in brez dežnikov, v kapah s ščitkom ali s klobuki, poveznjenimi globoko na čelu, neodločno stoji na nekem vogalu blizu glavne železniške postaje. Govorijo srbsko. »Turisti« iz Jugoslavije niso, ti se ob nedeljah ne zadržujejo v našem mestu, to se jim zdi potrata. Denar potrebujejo za nakupe. Torej delavci iz Srbije, ki jih je zadnji čas v našem mestu vedno več.

Nagovorimo jih. Dva pokazeta zanimanje, drugi prisluhnejo, potem se jim zariše na obrazu nezaupanje in se začnejo odmikati. Med pogovorom se neopazno porazgubijo za bližnje cestne vogale.

»Kako ste prišli v Trst?« Nekateri so tu že nekaj časa, nekateri drugi so prišli šele pred kakim tednom ali niti ne. Delajo, kjer jih sprejmejo. Zaslужijo po 400 do 500 lir na uro.

»Kako najdete delo?«

»Če vidimo, da kje kaj gradijo ali da se pač kaj dela, gremo vprašat, če potrebujejo delavce.«

»In vas radi vzamejo?«

»Ponekod nam rečejo, da ne potrebujejo delavcev, drugi pravijo, da se nas ne upajo vzeti, ker je prepovedano in bi morali plačati globo. Ponekod pa nas vzamejo.«

»Kako pa se pogovarjate pri iskanju dela?«

»Povsod naletimo na Slovence, ki nam povedo, če je kaj možnosti za delo za nas ali ne. Ti tudi prevajajo naše pogovore z gospodarjem.«

Iz njih besed je razvidno, da jim slovenski delavci gredo na roko, da pa do kakšnih pravih stilkov z njimi ne pride. Težave so z jezikom in tudi v mentaliteti.

»Kje stanujete?« Milan Simić, inteligentnega obraza, kakih 35 let, doma nekje blizu Beograda, se nasmehne:

»Kjerkoli. Največkrat si poiščemo bivališče čez noč v kakih zapuščenih ali dograjanih hiši, v katero se ni še nihče vselil. Včasih se stiska-

ODDAJA V SPOMIN POK. DR. CIGANA

V sredo, 31. marca, je ljubljanska radijska postaja oddajala zanimivo oddajo, ki je bila posvečena spominu nedavno umrlega dr. Frančeta Cigana, profesorja glasbe na celovski gimnaziji. Oddajo je pripravila dr. Zmaga Kumer, strokovna sodelavka Inštituta za narodopisje iz Ljubljane. V njej nam je s toplimi besedami predstavila dr. Cigana kot vnetega zbiralca koroške slovenske ljudske pesmi. Besedilo oddaje so nazorno ilustrirali magnetofonski posnetki starih ljudskih pesmi, ki jih je pok. dr. Cigan nabral po vaseh slovenske Koroške. V oddaji smo spoznali, kako delaven je bil dr. Cigan, saj je že na smrt bolan pripravil predavanje o slovenski koroški ljudski pesmi in ga prebral na seminarju o ljudski pesmi v avstrijskem mestu Millstatt. S seboj je pripeljal tudi skupino ljudskih pevcev iz Sel ter je z njo požel pravo zmagoslavje. Udeleženci seminarja, večinoma nemške narodnosti, so na živ in neposreden način spoznali prelepo koroško slovensko ljudsko pesem, ki jih je s svojo preprosto in hkrati bogato harmonijo naravnost očarala. Isti pevci so mu zapeli tudi ob grobu na ljubljanskih Žalah in mu tako, kot je dejal napovedovavec, podaril gotovo najlepši cvet.

V. M.

mo pod kakšnim mostom...« V mislih je imel najbrž nadvoze nad cestami.

»Tudi v mrazu in dežju?«

»Tudi. Del noči prebijemo včasih tudi na železniški postaji, dokler je ne zaprejo, ali pri kakšnem srbskem gostilničarju.«

»Ali so v Trstu?«

»So.« Pove mi, da so prav zdaj namenjeni k enemu izmed njih. Danes si bodo pri njem privoščili obed. A sam še ne ve, kje je to. To vedo drugi, ki so že dlje časa tu. Po navadi pa se hranijo s kruhom in konzervami, katere jim prinesejo od doma sorodniki ali znanci iz vasi, ki prihajajo po nakupih v Trst, ali pa jih kupijo od drugih »izletnikov« iz Srbije. Po sorodnikih in znancih pošiljajo tudi prisluzeni denar svojim družinam domov. Zanašajo se na to, da se bo njihov položaj uredil in izboljšal, ker so slišali o nekkih pogajanjih med Jugoslavijo in Italijo glede tega. Natančnega ne vedo nič. Italijanski sindikati se zanje ne zanimajo. Vsaj nič jim ni znanega o tem.

»Kako boste praznovali "uskrs" (veliko noč)?«

»Nekateri bodo odšli za tri dni domov. Drugi bomo ostali tu.«

»Ali veste, da je v Trstu pravoslavna cerkev?«

»Vemo. Mi smo pravoslavni.«

Vidimo, da postajata delavca nestrpna in se ozirata okrog.

Voščimo jim vse najboljše in veselo veliko noč.

Povabilo na kavo odklonita, ker se jima mudi.

Izkaže se, da so se ostali med našim pogovorom porazgubili in da zdaj ne vesta, kam do tistega srbskega gostilničarja. Napotiča se po ulici Ghega. Po kratkem posvetovanju neodločno zavijeta po prazni ulici Romagna navzgor. S klobukoma poveznjenima na oči in z rokama v hlačnih žepih, ker je začelo spet močnejše deževati.

★

Risbe v tej številki so delo
Hermana Vrečka

ODPRTOST ALI ZAPRTOST?

(nadaljevanje z 2. strani)

tovili, da je tudi napredek — in sicer tehnični napredek, ker človečanskega itak ni — da je tudi napredek nerazsoden zmaj, ki bo, če človeštva ne bo srečala pamet, samega sebe požrl. Ni več dvoma, da uničevanje narave, zadrževanje voda in ozračja in iztrebljanje marsikaterih vrste živalstva vodi v obubožanje človeštva in postopno v skupno smrt. Prav tako pomeni izginotje posebnih etničnih skupin in

kultur obubožanje človeštva. A to je že drug problem.

Vendar z gori navedenim nisem hotel zagovarjati kakih barbarskih oblik rezervatov; hotel sem le dokazati, da je za obstoj kakega naroda nujno potreben prostor in ambijent; okolje, v katerem se lahko vsestransko izživlja. Tudi boj južnotirolskih Nemcev je v bistvu boj za nacionalni teritorij in proti masovnemu naseljevanju večinskega naroda.

Rezervati — države

Sicer pa: Kaj so evropske države drugega kakor veliki rezervati? Francija je rezervat za Francoze, Holandska za Holandce i.t.d. V vsaki teh držav se morajo tako domačini kot tujci posluževati le državnega jezika in bi se Poljaku, ki bi v Parizu povpraševal po otroškem vrtcu za Poljake, vsi smejali. Mala Švica ima celo tri rezervate (v zadnjem času štiri), za vsako jezikovno skupnost švicarskih državljanov po enega. Ti švicarski rezervati pomenijo dejansko suverenost vsakega jezika in obenem zagotovitev obstoja in razvoja tiste narodnostne skupine. Pomenijo zaščito pred preplavljanjem s strani številnejšega naroda. V švicarskem primeru bi Nemci, ki imajo absolutno večino, z lahkoto preplavili edini italijanski kanton in v daljšem roku tudi vse francoske.

Posebni zaščitni zakoni, ki švicarskemu Nemcu ne priznavajo nobenih nacionalnih pravic v nenemškem kantonu, zagotavljajo etnično homogenost vsem švicarskim etničnim skupinam in varnost pred asimilacijo.

Veliki ogražajo majhne in ne obratno

Preden zaključim, bi rad še povedal, da so skoro vedno veliki, številni narodi tisti, ki imajo v nacionalnem pogledu največ grehov. A ne morda zato, ker so slabši od podrejenih narodov ali ker so podrejeni narodi plemenitejši. Enostavno zato, ker so veliki, ker imajo moč. Prav tako mali narodi nikogar ne ogražajo prav zato, ker ne morejo, ker so šibki. Veliki narodi imajo tudi mogočen tisk, v katerem stalno očitajo podrejenim narodom, da so nacionalni šovinisti, zato ker se z večjim ali manjšim uspehom upirajo asimilaciji. V Španiji očitajo šovinizem Baskom, ker nočejo postati Španci, Francozi očitajo isto Bretoncem, avstrijski Nemci očitajo šovinizem koroškim Slovincem, Velikorusi očitajo nacionalizem U-

krajincem, Tatarom in vsem ostalim narodnostim, katere bi radi asimilirali. In tudi pri nas se kaj pogosto rado omenja slovenski nacionalizem in nam nasvetujejo večjo »odprtost«. Za naše domače razmere pa je zanimivo in zelo značilno, da se ni še noben neslovenski politični voditelj, ki ima opravka tudi s pristaši slovenske narodnosti, da se, ponavljam, noben neslovenski voditelj naprednih, internacionalističnih strank še ni spomnil, da bi bilo morda dobro poznati jezik svojih pristašev in se z njimi pogovarjati v njihovem materinem jeziku!

Spričo stalnih izgub naše etnične skupnosti, kolonizacije slovenskih vasi, kratkovidne »odprtosti« slovenskih nogometnih klubov, pošiljanja otrok v italijanske šole s strani marsikaterega pevca slovenskega pevskega zbora (!), vključevanja Slovencev v vsedrjavne italijanske napredne in nenapredne stranke, se mi zdijo priporočila o večji odprtosti resnično nerazumljiva. Kakšna »odprtost« je tudi še potrebna? Vsiljuje se mi sum, da so taka priporočila samo iskanje moralnega opravičila pred javnostjo in pred lastno vestjo za podzavestno že sprejeto asimilacijo.

Ubald Vrabec

Butare in oljke

Za nami je cvetna nedelja, ko obhaja krščanski svet eno najbolj poetičnih obredij cerkvenega leta, ki je tesno povezano tudi z ljudsko folkloro, zlasti še pri Slovincih. V naših krajih na Tržaškem in na Goriškem, kot tudi v Italiji in marsikje drugod v zahodni Evropi, nosijo verniki ta dan v cerkev oljčne vejice, da jih duhovnik blagoslovi, v spomin na Jezusov prihod v Jeruzalem, kjer ga je ljudstvo sprejelo s cvetjem in vejicami. Blagoslovitev palmovih vejic ima tako svoj krščanski simbolni pomen, hkrati pa je Cerkev s tem povesnila še vse starejši praznik pomladne daritve, ki so ga obhajali mnogi evropski narodi že v davnih dobah. Božanstvu, naj so si ga predstavljali kakorkoli, so nesli spomladi, v času oranja, v dar prvo pomladansko cvetje ali tudi pridelke prejšnjega leta, da bi si izprosili dobro letino in blagoslov neba za svoja polja.

Pri Slovincih se je ohranil ta davni obred tako čist kakor pri nobenem drugem evrop-

skem narodu. Spomin na to so butare ali presmeci, kot jih tudi ponekod imenujejo. Butara pomeni v svojem jezikovnem izvoru »dar za letino«, torej priprošnji dar za dobro letino, presmec pa »darilna jed« (pridelek). Od tod pride, da pravijo ponekod na Slovenskem presmec tudi velikonočni orehovi potici v obliki »kolača« (hleba). Marsikje v Sloveniji so ljudje, zlasti mladi, zvesti starodavni navadi, da nesejo na cvetno nedeljo k blagoslovitvi v cerkev lepe butare, spletene iz raznih vrst lesa, največ pa iz vrbovih šib z mačicami,

povezanih in okrašenih s pisanimi trakovi, zlasti v narodnih slovenskih barvah. Ponekod, npr. na Gorenjskem se ponašajo tako otroci kot odrasli z zelo velikimi butarami, ki so okrašene tudi z jabolki in pomarančami, kar še najbolj spominja na nekdanje »darovalne butare«.

Lepo bi bilo, da bi se tudi na Primorsko razširila navada butar, v katere bi lahko tukaj vpletli tudi običajno oljkovo vejico.

Cerkev svetega Ahaca v Prilesju pri Plaveh

(nadaljevanje s 7. strani)

haela; v rokah drži nekakšno rjuho, s katero sprejema duše pravkar umrlih mučencev.

Stilna oznaka fresk v Prilesju

Kot smo že omenili v začetku, pripadajo freske v Prilesju t. im. suškoprišeški skupini. Na Gorenjskem spadajo v to skupino poleg Suhe še Otok in Mešnje pri Radovljici, Bodešče, Stara Fužina in Brad v Bohinju, v Posečju pa Golejčica in Avče.

Ob koncu 14. in v začetku 15. stoletja so na našem ozemlju delovali številni furlanski slikarji, ki so v slovenske dežele prinesli mnoge pridobitve italijanskega slikarstva po nastopu Giotta. V drugi četrtini 15. stoletja se je furlanska oziroma italijanska dediščina v naših delavnicah udomačila. Ta slikarska smer je dosegla sorazmeren vrh v tretji četrtini 15. stoletja prav v delu suško-prišeške skupine. Italijanski način se kaže v tem, da se je risbi enakovredno pridružila barva, značilno

je tudi modeliranje oblik in težnja po obvladovanju tretje, globinske razsežnosti naslikanih teles, predmetov in prostora. Vendar se je pri nas italijanski način omilil in grafično shematiziral (ista težnja po grafizaciji je vidna tudi pri sočasnem kiparstvu).

Pri suško-prišeški skupini je dokazan vpliv grafičnih predlog. Ugotovljene je, da so grafike, le sorenzi in bakrorezi v tem času vplivali ne samo v direktnem prenosu motivov in kompozicij, ampak tudi v posnemanju grafičnega značaja v slikarstvu. To je opazno pri risbi obrazov, zlasti pa oblek. Dr. Ksenija Rozman je ob primerjavi fresk na Suhi in v Prilesju ugotovila, da so na značilne trikotne gube angelov vplivale zlasti grafične predloge Ishrahela van Meckenema ml.. Njegova najstarejša dela so znana iz 60 let 15. stoletja.

Iz vsega povedanega smo spoznali, kako je bila srednjeveška slovenska umetnost značilno razpeta med vplivi germanskega severa in romanskega juga in se je tako na svoj način uvrščala v zahodnoevropski kulturni krog.

ZAHODNI SLOVENC

(nadaljevanje s 3. strani)

neške Slovenije ali pa Karnaje. Na Primorskem so nenavadne asfaltirane ceste le po dolinah. Razsvetljivo po vasi in začetne kanalizacije imajo že skoraj vse vasi Beneške Slovenije, s čimer se pa ne morejo toliko pohvaliti na slovenskem Primorskem. Vodovodi so na obeh straneh meje navadni kmečki vodovodi, ki odpovedujejo v suši in mrazu.

Pač pa je neprimerno revnejši izgled beneških vasi od naselij na slovenski strani. Višjo stanovanjsko kulturo od revnih hiš Beneške Slovenije so imele primorske vasi že od časa Avstrije. Od 1947 se izseljujejo beneški Slovenci in Furlani množično v tujino. Na Primorskem se izseljujejo v tujino npr. v Nemčijo ali Švico šele prav zadnja leta, večina pa se seli iz gorskih krajev do najbližjega majhnega industrijskega središča v dolinah, kjer njihove nove hišice sestavljajo cele nove naselbine.

Kaj bosta pokazala letošnja popisa prebivalstva Jugoslavije in Italije glede demografskega stanja v naših obmejnih krajih.

Popis prebivalstva imamo z obeh strani: v Sloveniji v letošnjem velikonočnem času, v Italiji novembra. Objavljeni demografski podatki nekaterih pomembnejših beneških vasi kažejo, da bo padec prebivalstva v zadnjem desetletju (od 1961 - 1971) tod strahoten. Zelo močan pa bo tudi v hribovskih krajih Primorskega. Prazne vasi nad Baško grapo, planoto Lomov nad srednjim tokom Soče, vasi ob mejni rečici Idrijci na beneški in kanalski strani nimajo znakov resničnosti, v svoji praznoti skoro brez živih bitij so kot strahotna kuliserija za snemanje žalostnega filma o krajih, ki so bili. V Vidmu so že pred leti osupnili, ko so fotografi pokazali ubijajočo zapuščenost in otopelost redkih starih ljudi po vrsti v skoro vseh vaseh Beneške Slovenije, komaj dobrih par kilometrov od živega bogatega, vrvečega življenja videmskega mesta.

Goriška okolica, spodnja Vipavska dolina, Furlanija onstran soče, Kras na slovenski strani so dosti na boljšem. Toda ko pridejo redki obiskovalci iz Ljubljane na Kras okoli Komna, pa tudi obstanejo, ko vidijo, kako je zaostal ta Kras, ki je bil pred prvo vojno zgled za napredok in razvoj na materialnem in gospodarskem področju celo osrednji Sloveniji.

Celotno Primorsko je na nižjem nivoju od Kranjske, toda veliki deli Štajerske, posebno kmetijske občine Ptuj, Ormož, deli Dolenjske okoli Stične v hribovih in še marsikje stojijo pod življenjsko ravnijo Primorskega, ki se drži srednjega poprečja, razen hribovite Tolminske.

Kako vidite kulturno podobo Slovencev na Primorskem in Slovencev v Italiji?

Prostovoljno kulturno delovanje v raznih prosvetnih društvih je med Slovenci v Italiji precej bolj ohranjeno in ga s skrbjo gojijo, medtem ko je na Primorskem in tudi po celi Sloveniji le malo prosvetnih društev. Še pevski zbori so redki. Pač pa ljudje v Sloveniji berò mnogo več kot Slovenci v Italiji. Televizijsko gledanje in radijsko poslušanje je na obeh straneh zelo razširjeno. Zanimivo pa je, da je branje časnikov na eni in drugi strani strogo ločeno, medtem ko knjige berò eni in drugi iste iz istih slovenskih knjižnih založb. Slovenske dnevnike iz Slovenije berejo le redki Slovenci v Italiji,

medtem ko je »Primorski dnevnik« skoraj popolnoma izginil na Primorskem in ga berò le še nekateri v Novi Gorici in Kopru. Drži se še edino »Gospodarstvo«, ki ga relativno kar precej berò v slovenskih gospodarskih krogih, pa tudi navadni bralci. Pač pa se dobijo med obiskovalci iz Primorskega v Gorici in Trstu, taki, ki sicer prihajajo na kupovanje, pa le poiščejo in preberejo »Novi list«, »Katoliški glas« in morda še kak koledar, ki ne sme biti svobodno razstavljen na prodajo v kioskih. Verjetno bi svobodna prodaja teh listov pri nas ne dosegla vznemirljive višine, če bi bili prosto dosegljivi.

Solstvo je na obeh straneh z osemletno obvezo, toda v Sloveniji je zelo pestra izbira srednjih šol, raznih strokovnih in industrijskih šol ter tečajev. Rimski centralizem je strahoten, medtem ko v Sloveniji ustanavlja šole vsaka občina, celo vsako večje podjetje, kakor se mu pač ljubi. Edina ovira je zmerom le vprašanje sredstev, ki jih, pa čeprav pičle, zmerom izvrstajo. Visoke šole v Ljubljani in celo v Mariboru zmerom obiskuje po nekaj sto visokošolcev s Primorskega, seveda manj kot iz tistih krajev, ki jim ležijo visokošolske ustanove pred pragom. Ljudje ugotavljajo, da se pri mlajšem rodu, ki prihaja iz slovenskih šol v Italiji, čisti besedišče, ki je bilo doslej v bližini Trsta in Gorice zelo zanemarjeno. Na Primorskem je isti pojav. Kajpada ima ta puristična medalja tudi svojo senčno stran. Izgubljajo se primorska narečja v blede radijski, še bledejši televizijski in časnikarsko standardizirani slovenščini. Ljudska pripovedna umetnost pravljic, pregovorov in starih napevov je v zadnjih zdihljajih in se pri njeni smrtni postelji vrstijo etnografski znanstveniki z magnetofoni, da bi ujeli na trakove zadnje žive priče. Isto poslanstvo opravljajo slavisti pri ugotavljanju besedišč primorskih narečij in glede tega segajo tudi v posebno goгато področje beneško-slovenskih narečij. Nekateri šege in navade pa doživljajo neke vrste preporod, ki ni zmerom čist, ker mu botrujejo razni turistično-trgovski nagibi.

In kaj mislite o »odprti meji«?

S sedanjó odprto mejo je preprostemu človeku z ene in druge strani popolnoma jasno na dlani, kako teče vsakdanje življenje, kje so senčne in sončne strani na eni ali na drugi strani: kaj zaslužijo v tovarnah, kaj v trgovinah, kaj kmetje v vinogradih in na njivah, kaj v uradih, kje so prednosti jugoslovanskega socialnega zavarovanja, v katerih kategorijah italijanskega. Zaprta meja je prinesla več migracije kot odprta. Ni kaj prebirati. Prebirajo si le tisti, ki so prišli od daleč preko Slovenije, da smuknejo na drugo stran.

Kakor hitro pa se dvignemo iz vsakdanjega osebnega življenja na raven sistemskih ureditev enega in drugega družbenega sistema, odpo-ve sleherno znanje. Na slovenski strani zmečejo v en koš pokrajino in deželo in ne vedo za politično in upravno mesto prefektur in kvestur na ozemlju, kjer prebivajo Slovenci v Italiji. O bolj politično vzgojni nalogi krajevnih avtonomij v občinah v primerjavi z upravno pomembnostjo se navadnim ljudem na Primorskem niti ne sanja, ker imajo opraviti s svojimi lastnimi velikimi občinami, ki imajo kar vse odločilne vzvode v vseh prosvetnih in gospodarskih zadevah, celo v samih podjetjih, kjer jim šele samoupravljanje postavlja meje. Na italijanski strani meje pa

Kavčiča, ki ga imajo za vrhovnega predsednika Slovenije.

Kaj vedo v Sloveniji in na Primorskem o delovanju in gibanju slovenske narodne skupnosti v Italiji?

Teško boste našli človeka, da bi vam mogel povedati vaj eno izmen imen slovenskih voditeljev ali v Slovenski kulturno gospodarski zvezi ali v Slovenski skupnosti ali v katerikoli politični italijanski stranki, v kateri sodelujejo Slovenci. Na splošno sploh ne vedo, kako so Slovenci politično diferencirani, vedo pa dobro, da so kar precej diferencirani.

Maksim Gaspari

Velikonočni čas

Slovenci poznajo bore malo upravno in politično dogajanje v Sloveniji. Poznajo po imenu le predsednika izvršnega svet Slovenije Staneta

Pač pa vedo v Sloveniji, seveda le v političnih in kulturnih krogih, za Borisa Pahorja, ker je kričal kot grešna duša v vicah, da nimajo Slovenci nobenega patrona v Sloveniji, ki bi nad njimi držal zaščitno roko in jim pomagal, da končno zlezejo na mejo enakopravnosti.

Sramežljivo zadovoljni so kulturni krogi v Sloveniji, ko so jim nekoliko kasneje vsaj resolucije kot javnik političnih organizacij potrdile, da je nemirni Pahor le imel prav in da so lahko vsi Slovenci obeh strani meje srečni, da je prišel iz koncentracijskih taborišč, pa čeravno njegov glas ni zmeraj prijeten.

Dovolite mi, da zaključim ta intervju brez vašega vprašanja o velikonočnem vzdušju.

Letos je bila dominantna barva vseh javnih tržišč Slovenije v dnevih pred cvetno nedeljo sivekastozelena barva mediteranskih oljk in kipeče pomladanske barve butar po notranjih pokrajinah Slovenije.

Ne samo cvetno nedeljo so se zibale po cestah proti cerkvam visoke miroljubne rakete butar, ki niso mogle v avtomobile.

Titov državni obisk papežu Pavlu VI. spada v letošnja praznovanje Velikonočnih praznikov kot velikonočni pirh, kot simbolični obet, da bo pokoncilska slovenska Cerkev dobila svoje pravo mesto v slovenskem socialističnem svetu.

Starodavni slovenski čut za pogodbeno državnost

»The Genesis of the Contractual Theory and the Installation of the Dukes of Carinthia« je naslov knjige, ki jo je napisal dr. Jože Felicijan (tiskala Mohorjeva tiskarna v Celovcu). Torej, kot bi v prostem prevodu povedali: »Nastanek pogodbeno-državne teorije in ustoličenje karantanskih knezov«. Knjiga v prvi vrsti osvetli in dokaže vpliv, ki ga je imel starodavni običaj umeščanja karantanskih knezov na Izjavo ameriške samostojnosti. Slovensko zgodovinsko je to knjigo doslej prezrlo, zato naj tu opozorim nanjo.

Thomas Jefferson, blavni oblikovalec Izjave o ameriški samostojnosti, je starodavni slovenski običaj spoznal ob študiju znamenite knjige »De la Republique« v kateri ga Francoz Bodin natančno opiše. Dr. Felicijan je

Bodinovo knjigo, ki jo je Thomas Jefferson imel v svoji knjižnici, študijsko preučil. Jefferson je v knjigo vnašal opombe in se je tudi podpisoval z začetnicami svojega imena, da je poudaril pomembnost vsebine in opomb. Njegov podpis je tudi pod opisom ustoličenja slovenskih knezov, kar dokazuje, kako ga je ta običaj zanimal in prevzel.

V takratnem pojmovanju državnega samoderstva poznofeodalne dobe je bilo načelo samoderžne oblasti povsem naravno in kako drugačno pojmovanje nesmiselno. In vendar se je našel narod, kjer je bila oblast, torej vladanje že od vsega začetka pogodbeno med narodom in vladarjem. To je Jeffersona potrdilo v prepričanju, da zamisel o pogodbeni oblasti ni domišljija, kot so zatrjevali nasprotniki, češ da še v nobeni družbi in nikdar podobna pogodba ni bila sklenjena.

Na podlagi te knjige je imel senator Frank Lausche v ameriškem senatu govor, v katerem je seznanil ameriško javnost o zgodovinskem dognanju dr. Felicijana, o slovenskem narodu in njegovi starodavni demokraciji, kajti dr. Felicijan predstavi slovenstvo v pomenu političnih in državnih znanosti in obenem tudi slovenske zgodovinske in zemljepisne podatke. Knjiga, ki obsega 138 strani, je odlično znanstveno delo in nas Slovence predstavlja svetovni javnosti na tistem področju, katerega pomena se skoraj nismo zavedali.

Med Slovenci so taki, ki gledajo na narod predvsem kulturniško in literarno-zgodovinsko in trdijo, da naši predniki niso imeli državnostnega čuta ali pa vsaj ne dovolj.

Toda kdaj se bo zgodilo, da se bomo že v šoli naučili pravilno ceniti naše narodne vrednote in se jih zavedati! S splošno načitanostjo pa se seveda ne more vse pojasniti.

J. Š.

Pisma uredništvu

PREDMEJSTVO IN KULTURA

Kulturna in prosvetna dejavnost v primorskem zamejstvu je zelo živahna, dasi gotovo ne manjka ne težav in ne zaprek, s katerimi se mora stalno boriti. Prav zato bi pričakovali, da se bo v predmejestvu, kjer podobnih težav ni, kultura in prosveta razmahnila nad vsa pričakovanja, vendar šele zadnje čase kaže krepkejšo rast in je sorazmerno še vedno skromna.

Vzroki za to so številni, povezani s spreminjenim gospodarsko družbenim položajem, razkroj vaških in trških srenj, pomanjkanje navezave na nekdanja središča, požrtvovalni duhovniki, ki prosvetno več ne delujejo, denarniška miselnost itd. Vsemu temu pa je vzrok, domnevajo številni, prav dejstvo, da kultura in prosveta nista več v znamenju boja za narodno preživetje in zato da je tako stanje neizogibno.

No, gotovo bo to delno držalo, dvomim pa, da bi moglo razložiti bistvo vprašanja. Bistvo je v pomanjkanju močnejšega kulturnega žarišča v predmejestvu, ki bi tesneje povezovalo predmejsko razumnost. In čeprav so zrasla mnoga središča, le niso razvila primernega kulturnega utripa, tako da bi stopila na raven vseslovenskega kulturnega prostora.

Ne nazadnje je bila temu kriva nezadostna pozornost osrednjih odločujočih dejavnikov v slovenski kulturi. Pa ne le zaradi osredinjenega pojmovanja vsega narodovega življenja. Porajajoče se kulturne skupine niso bile deležne potrebne pozornosti, da bi mogle zrasti na višjo raven. Tudi zaradi načina vrednotenja kulturne smeri in izživetja! Za Slovenijo res ne more biti samo ene veljavne formule za vrednotenje iz različnih tradicij zrasle kulturne ustvarjalnosti in toliko manj, če bi ta formula bila kulturni okus enega samega središča.

To je prišlo še posebno do izraza prav v predmejestvu Primorske, kjer je značaj ljudi sredozemski, različen od celinskega značaja drugih slovenskih predelov, in ob tem precej drugačen tudi njihov kulturni čut. Zato bi bilo nujno v slovenski kulturni dejavnosti to sredozemsko prvino bolj upoštevati ter ji dati, da se izrazi. To bi moglo slovensko kulturno celoto samo obogatiti.

Ob tako široko odprtem mejnem sodelovanju mora zamisel celotnega kulturnega prostora dobiti vso podporo, da se ponovno oblikuje ta dozda okrnjeni del slovenske kulture, v katero naj spet polnokrvno prispeva.

J. Š.

»FINŽGARJEVA PISMA FERDINANDU KOLEDNIKU«

Družba sv. Mohorja v Celovcu je pred kratkim izdala in založila knjigo »Finžgarjeva pisma Ferdinandu Koledniku«. Pisma je zbral in knjigo uredil prof. Martin Jevnikar, ki je napisal tudi uvod in opombe. Knjigi je dodal bibliografijo spisov in prevodov dr. Ferdinanda Kolednika, pa tudi nekaj ocen in časniških poročil o njih. V opombi na eni naslovnih strani je rečeno, da je Mohorjeva družba v Celovcu izdala to knjigo za stoletnico rojstva Franca Saleškega Finžgarja.

Ohranjenih in objavljenih Finžgarjevih pisem Koledniku je 86, nekatera pa so se izgubila ali bila po nesrečnem slučaju uničena. Pisma pomembnih ljudi so vedno zanimiva, vendar pa moramo priznati, da smo ostali ob teh pisemih nekoliko razočarani, ker v njih govori Finžgar le o maločem drugem kot samo o prevodih svojih del. Včasih izrazi svoje in druge skrbi in delo, včasih tudi svoje mnenje o okolju. Takoj pa je videti, da si dopisovavca nista imela bogve kaj povedati razen zanimanja za prevode in pisma ničesar ne dodajo Finžgarjevemu liku v obeh slovenske javnosti. Morda se je zdel dr. Kolednik Finžgarju preoddaljen, da bi mogel razumeti domače slovenske razmere ali da bi mu kaj več razlagal o njih. Zdi se, da so vsa pisma napisana bolj ali manj v naglici.

Knjiga je vzorno urejena in brez vsakršnih tiskovnih napak, kar je tako urednikom kot tiskarjem v čast.

fj

— o —

RODITELJSKI SESTANEK

Ravnateljstvo NIŽJE SREDNJE ŠOLE V GORICI, ul. Randaccio 10, sporoča, da bo v petek 16. aprila 1971 ob 18. uri v šolskih prostorih roditeljski sestanek.

Vabljeni so starši in njihovi namestniki.

Dr. Aleksič: „Däniken manipulira potrošniške ljudi“

Po vsem svetu so naletele na velškanski odmev teorije Švicarja Ericha Dänikena, da so se v predzgodovinskem času večkrat izkrcala na našo Zemljo razumna bitja iz drugih svetov in pustila o tem sledove.

Znani slovenski katoliški filozof dr. Jakob Aleksič je v predavanju, ki ga je imel nedavno za študente v Ljubljani, nastopil proti temu mitu. V predavanju pod naslovom »Erich von Däniken in sveto pismo« je zavzel stališče do teorij tega avtorja. Te je razvil Erich von Däniken zlasti v svojih knjigah »Spomini na prihodnost« in »Nazaj k zvezdam«, ki sta doživeli izreden uspeh na knjižnem trgu. Prevedli so ju v mnoge jezike, tudi v slovenščino. V obeh knjigah se Däniken veliko sklicuje na pričevanje iz svetega pisma. Zato meni dr. Aleksič, da je vredno, da odgovori na Dänikenovo pisanje. »Dänikenove knjige nas silijo, da se bolje seznanimo s svetim pismom in z znanstveno arheologijo. Dajejo nam priložnost, da pozivimo v sebi zanimanje za znanost o minulih časih«, piše dr. Aleksič v knjižici, ki prinaša omenjeno njegovo predavanje in je izšla v založbi »Naše tromostovje«. »Tovrstno zanimanje je v današnjem svetu veliko,« nadaljuje avtor. »Pa je tudi važno in vedno aktualno. Kajti če nimamo pravega, znanstveno utemeljenega odgovora na vprašanje o naši človeški preteklosti, če ne vemo, odkod smo, kakšen je naš izvor, tudi ne moremo vedeti, kaj smo, ker stvari prav spoznamo šele po njihovih

vzrokih. In če ne vemo, kaj smo, tudi ne moremo prav odgovoriti na vprašanje, čemu smo in kaj hočemo. Nujna posledica tega mora biti, da zavlada nad nami sistem splošne manipulacije, ki ravna s človekom kot s »potrošniškim blagom«.

Dr. Aleksič prikazuje osebnost Ericha von Dänikena in njegove teorije ter njihov nastanek iz psihoze, ki so jo povzročile govorice o letočih krožnikih, katere so objavljali tudi časniki. Zlasti v Švici, kjer je Däniken doma, so ljudem zelo razburile fantazijo. Dr. Aleksič razloži potem odgovor znanosti na te govorice in na Dänikenove teorije ter poudari besede nekega nemškega znanstvenika, da znanost doslej ne razpolaga niti z enim samim ostankom kakega letčega krožnika ali s kakim predmetom iz drugih svetov, ki bi potrdil resničnost takih govoric in teorij. Po sodbi Aleksiča je Däniken »produkt sistema splošne manipulacije in spreten manipulator«. »Družba v sistemu splošne manipulacije ne vpraša, kaj je blago bitno vredno, ampak kako je uporabno za trenutno potrošnje. Ker ji je Däniken takšno blago ponudil, je hlastno segla po njem in Dänikenovi knjigi sta postali bestsellerja.«

— o —

Zaradi pomanjkanja prostora smo morali izpustiti nadaljevanji »Smrt v pomladi« in »Potovanje po Skandinaviji«.

ŽENA IN DOM

Pa smo priromali po dolgi zimi do Velike noči, do vesele, pestre in cvetoče Velike noči, znanilke pomladi in novega življenja. Od vseh praznikov v letu je Velika noč najbolj vzpodbuden in optimizem vplivačaja: poleg svojega verskega pomena, ki ga posameznik bolj ali manj globoko občuti in praznuje, ima Velika noč tudi svoj profan značaj, povezan z nastopom novega letnega časa: gospodinje si zadajo naporno nalogo, da korenito počistijo stanovanje, da operejo zavese, saj gredo lepemu vremenu naproti in mora biti vse sveže, da se sveti: vsakdo si rad kupi kaj novega za obleč in mestne ulice zacveto v pestrih, mikavnih barvah kot vrtovi, kjerse bohottijo prav zdaj narcise, hijacinte in tulipani v svojih čudovitih barvah in vonjavah

Kako rjavo pobarvati pirhe?

Da pa ne bo opis Velike noči preveč pesniško osladen, naj se zdaj lotim nekoliko bolj prozaične stvari tega praznika: jedalce. O pirhah ne bom veliko pisala, saj se vsaka gospodinja brez težav sama znajde glede na svoj prosti čas in navado. Morda bo katero zanimalo, kako rjavo pobarvati jajca: kuhana in še topla jajca namočite za dalj časa v vodo, kjer ste že prej namočile rjav krep papir, ki ga boste še našle v kakšni tradicionalni stari drogeriji. Če te lepe, čokoladne pirhe samo ročno pobarvate ali jim nalepite ljubke velikonočne sličice, ki so tudi v prodaji, ter jih kombinirate z rumenimi ali oranžnimi pirhi v pleteni košarici, bo to zelo učinkovit okras za velikonočno mizo.

Recept za skutine štruklje

Zdaj pa dva recepta: pri prvem se mi že ob samih mislih sline cedijo, gre namreč za dobre, mehko kuhane skutine štruklje, ki so šli žal kar precej v pozabo.

Za testo potrebujemo: 30 dkg ostre moke, 1 jajce, mlačno vodo, sol, žlico olja, 2 dkg surovega masla. Za nadev pa: 3 dkg surovega masla ali margarine, 2 rumenjaka, 30 dkg skute, 2 dkg zdroba, 1 dl smetane in sneg iz 2 beljakov.

Pripravimo jih pa takole: presejani moki pri-mešamo razžvrkljano jajce, vodo, sol in olje. Vgnetemo gladko, a malo trše vlečeno testo. Po polurnem vzhajanju ga narahlo razvaljamo, razvlečemo, toda ne tako tanko kot za pečen štrukelj. Robove odrežemo, testo pokapamo z ma-

slom, ga namažemo z nadevom, štrukelj zavijemo, ga položimo na prtič splaknjen z vročo vodo in ožet, povežemo z belo nitjo in počasi kuhamo pol ure v slani vreli vodi. Kuhan štrukelj odcedimo, ga pustimo 5 minut v prtiču in ga šele nato razvijemo in zrežemo s tankim ostrim nožem na rezine. Preden serviramo, pokapamo še z raztopljenim surovim maslom, na katerem smo popražile kruhove drobtine.

Nadev: usrovo maslo ali margarino umešamo z rumenjaka, dodamo pretlačeno skuto, zdrob, smetano in trd sneg iz beljakov. Lahko dodamo še očiščene rozine in štrukelj serviramo s kompotom.

Desert

Kot *desert* pa vam svetujem polnjene pomaranče. Za 4 osebe: štiri enake, precej velike pomaranče, majhno konzervo ananasa, 8-10 datelj, 4-6 mehkih suhih fig, 50 gramov rozin, 2 žlici sladkorja, 2-3 kozarčke Sherryja. Za okras 4 vložene črešnje.

Pripravimo pa takole: najprej očistimo rozine, jih operemo, posušimo in za pol ure namočimo v kozarcu vina. Pomaranče operemo, obrišemo in odrežemo pokrovček tam, kjer je pecelj. Izdoblamo jih z nožem in nato z žličko, ne da bi poškodovali lupine, katere operemo, odcedimo in postavimo v hladilnik. Sedaj očistimo credico belih nití in pešk, jo zrežemo na majhne koščke in s sokom vred stresemo v skledo. Dodamo ananas, zrezan na trikotnike, izkoščičene

Prejeli smo:

Nekaj misli ob „Naših pogledih“

Ze dlje časa, nekako od njenega rojstva, prebiram ali preletavam to stran Novega lista in moji občutki nihajo med frekvencama, ki si nista zelo daleč. Najprej me dolgočasijo vedno ista imena člankarjev (no ja, tudi dve, tri osebe so že skupina), pa vendar pravi pripis v zadnji četrtkovi številki, da je ostalo toliko zanimivih člankov — upam da od različnih avtorjev — na mizi!

Pa bi zato rada zdaj podrezala naše nadebudne mlade ljudi, do zdaj molčeče in tihe, naj vendar izkoristijo to stran Novega lista in ga popestrijo z novimi pogledi, z novim načinom pisanja in izražanja in z novimi problemi, pa četudi bo na začetku malo hudo in bo kaj šepalo. Nič hudega, najboljša šola za izbistritve vseh teh stvari je prav pisanje, to je izoblikovanje neizrečenih misli tako, da dobijo jasnejšo obliko na papirju; in ko bodo postale jasne na papirju, se bo marsikaj razjasnilo tudi v naši glavi, kjer je bilo prej morda še v nebulozni obliki. Naj bodo člankarjev ne bo strah kritik; tudi kritike so potrebne in konstruktivne: in ker smo na strani, namenjeni mladinski skupini, mora biti kritika dobrohotna in ne prehuda, kajti popoln časnikar se še nihče ni rodil — tudi Novi list ni časopis, ki bi si lastil pravico »mojstra tednikov«.

Ta članek sem pravzaprav začela zato, da bi pobarala Alenko, zakaj se tako borbena zaganja proti reviji »Antena«. Ne poznam »Antene« (in to je dobro, kajti po Alenkinih besedah je nadvse kvarna), ne Alenke, a to ni važno. Tudi ni več važno, da bi trgala njen članek po vsem tem, kar sem zgoraj napisala. Tudi Alenka se uči, kot se moramo učiti mi vsi, da zmerno,

datelje, na koščke zrezane fige, sladkor in vino. Pomešamo in vsaj za eno uro postavimo v hladilnik. Predno serviramo, napolnimo pomarančne lupine s sadno mešanico in okrasimo s češnjo.

Za konec pa še vsem zvestim bralkam Novega lista in njihovim družinam — veselo in zadovoljno Veliko noč!

Martina

— o —

SLOVENSKO GLEDALIŠČE V TRSTU

Branislav Nušič

KAJ BOJO REKLI LJUDJE

igra v štirih dejanjih

V ponedeljek, 12. t. m. ob 20. uri v ŠTEVERJANU

— o —

SLOVENSKO GLEDALIŠČE V TRSTU - SLOVENSKA PROSVETNA ZVEZA - GORICA - ZVEZA SLOVENSKE KATOLIŠKE PROSVETE - GORICA

v sodelovanju z E.M.A.C. iz Gorice

Dominič Smole

ANTIGONA

V četrtek, 15. t. m. ob 20.30 za *okoljske abonente*

Avtobus št. 1 vozi skozi: Pevmo odhod ob 19.35,

Oslavje, Števerjan - Dvor odhod ob 19.45 -

Bukovje, Podgora.

Avtobus št. 2 vozi skozi: Vrh odhod ob 19.45,

Rupo, Peč.

Avtobus št. 3 vozi skozi: Doberdob odhod ob 19.45

- Poljane.

Avtobus št. 4 vozi skozi: Jamlje odhod ob 19.45

Dol, Gabrje, Sovodnje, Štandreg.

v petek, 16. t. m. ob 20.30 za *mestne abonente*

v *Katoliškem domu v GORICI*

tehtno in brez kompleksov (kar je sicer zelo težko), presojamo dogodke, ljudi, čas in z njim povezane pojave. Bila bi rušilka idealov, če bi se članarici pomiljujoče nasmehnila za njen vnet nastop proti reviji, ki naj bi v »socialistični družbi« ne smela obstajati (pa obstaja, kajti revija je popularna — Alenkinе besede! — ima visoko naklado in mladina v Sloveniji jo rada bere!). S tem svojim ožigosanjem in s podrobno statistiko pa je Alenka naredila »Anteni« nehoti tudi precejšnjo uslugo: dobro vemo, da je v današnjem času najboljša reklama prepoved zaradi opolzkosti in »pikantnosti«; in zdaj bo še tisti, ki »Antene« ni poznal, iz gole radovednosti povprašal po njej.

Alenka ima seveda prav in se z njo strinjam glede puhlosti takih revij, a kaj zdaj? Takih revij je na kupe, pri nas, v Sloveniji, drugod; vedno bolj so iskane, brane. Ogledalo našega časa? Prav te dni sem prebirala zgodovinske in kulturne zapiske Benedetta Croceja, in ko obravnava evropsko in italijansko vzdušje v letih 1901-1914, uporablja besede: »Pojavilo se je izkrivljeno in mračno duševno stanje, lakomno iskanje užitkov, mrzlična sra po oblasti, nemir in istočasno nenaklonjenost in brezbriznost, lastna tistemu, ki živi zunaj tistega centra, ki je za človeka etična in verska zavest.«

Odpor posameznika proti temu je koristen in dragocen — še najbolj dragocen pa bo za njega samega, kot dokaz, da se še ni okužil z bacilom »stiske, praznine, brezbriznosti, neodgovornosti,« in vseh teh tegob, ki so težile in ki težijo svet na vseh področjih, in naš slovenski kulturni prostor žal ni oaza večne sreče in spokojnosti.

Marija

RADIO TRST A

♦ **NEDELJA**, 11. aprila, ob: 8.00 Koledar; 8.30 Kmetijska oddaja; 9.00 Sv. maša iz župne cerkve v Rojanu; 10.15 Poslušali boste; 10.45 Za dobro voljo; 11.15 Oddaja za najmlajše: *Wilde: »Sebični velikan«*. Pravljiča, Dramatizacija in vodstvo Lombarjeva. Igrajo člani RO; 12.00 Nabožna glasba; 12.15 Vera in naš čas; 12.30 Staro in novo v zabavni glasbi predstavlja Naša gospa; 13.00 Kdo, kdaj, zakaj... 13.30 Glasba po željah; 14.45 Glasba iz vsega sveta; 15.30 »Mala gospa velikega doma«. Dramatizirana zgodba. Po povesti J. Londona dramaturgiral in režiral M. Skrbliškova. Igrajo člani Slovenskega gledališča v Trstu; 16.35 parada orkestror; 17.30 Revija zborovskega petja; 18.00 Miniaturni koncert; 18.45 Bednarik: »Pratika«; 19.00 Lahka glasba; 19.15 Sedem dni v svetu; 19.30 Filmska glasba; 20.00 Šport; 20.30 Naši kraji in ljudje v slovenski umetnosti; 21.00 Semeni plošč; 22.00 Nedelja v športu; 22.10 Sodobna glasba. Osterc: 4 Gradnikove pesmi, za mrspr. in godalni kvartet. Izvajata mrsr. Glavakova in Zagrebški godalni kvartet; 22.20 Zabavna glasba.

♦ **PONEDELJEK**, 12. aprila, ob: 8.00 Koledar; 8.30 Godalni orkestri; 9.00 Glasba za praznično jutro; 10.00 Beličič: »Pot v Emavs« — pomladanski izlet na Kras; 10.30 Simfonične skladbe Antona Lajovica. Capriccio; Adagio. Orkester RTV Ljubljana, vodita Prevorsek in Cipci; 11.15 L. Smotlak »Pirhi«. Mlad. igra; 11.35 Mali vokalni ansambli; 12.10 Kallanova: »Pomenek s poslušavkami«; 12.20 Za vsakogar nekaj; 13.30 Glasba po željah; 14.45 Glasba iz vsega sveta; 15.30 S. Škufca: »Janko in Metka«; Otroška spevoigra v 5 slikah. Igrajo člani Slovenskega gledališča v Trstu, režira Lukeš; 17.10 Trio Askarja Kjudra; 17.20 Za mlade poslušavce: Disc-time - Oblednica meseca: »12. april 1961: Prvi človek v vesolju« — Ne vse, toda o vsem; 18.30 Deželni skladatelji. Smareglia: 2 canzoni gradesi; Salve Regina; Pater noster; Ave Maria. Izvajajo: sopr. Berce - Košuta, pianist Demšar in organist Mamolo; 18.45 Motivi, ki vam ugajajo; 19.10 Velikonočne pesmi Alberta Miklavca; 19.20 Zbor »Costanza e Concordia« iz Ruše; 20.00 Športna tribuna; 20.30 Glasbene razglednice; 21.00 Jalen: »Zgodnji macesen«; 21.20 Romantične melodije; 21.45 Slovenski solisti. Pianist Aci Bertonec. Bjelinski; Partita; Merku: Epistola a Lojze Lebič; 22.05 Zabavna glasba.

♦ **TOREK**, 13. aprila, ob: 7.00 Koledar; 7.30 Jutrnja glasba; 11.35 Šopek slovenskih pesmi; 11.50 Violinist Pacchioni in njegov ansambel: »Modern Gypsy«; 12.10 Bednarik: »Pratika«; 12.25 Za vsakogar nekaj; 13.30 Glasba po željah; 17.20 Za mlade poslušavce: Plošče za vas - Novice iz sveta lahke glasbe; 18.15 Umetnost, književnost in prireditve. 18.30 Komorni koncert; 18.45 Ansambel »Los Marimberos«; 19.00 Otroci pojó; 19.10 N. Zorzenon: Zgodbe iz življenja v ladjedelnici; 19.25 Zbor »Rečanj« iz Ljes, vodi Marchig; 19.45 Glasbeni best-sellerji; 20.00 Šport; 20.35 Puccini »Mannon Lescaut«, opera. V odmoru (21.10) Pertot: »Pogled za kulise«; 22.50 Zabavna glasba.

♦ **SREDA**, 14. aprila, ob: 7.00 Koledar; 7.30 Jutrnja glasba; 11.40 Radio za šole (za I. stopnjo osnovnih šol); 12.10 Brali smo za vas; 12.20 Za vsakogar nekaj; 13.30 Glasba po željah; 17.20 Za mlade poslušavce: Ansambli na Radiu Trst - Slovarček sodobne znanosti - Jevnikar: »Slovenščina za Slovence«; 18.15 Umetnost; 18.30 Radio za šole (za I. stopnjo osnovnih šol); 18.50 Koncertisti naše dežele. Violinist Nereo Tonazzi, pri klavirju Baldini; 19.15 Higiiena in zdravje; 19.25 Jazz; 19.40 Iz potneterbe Milka Matičetovega; 20.00 Šport; 20.35 Simf. koncert. Perosi: Kristusovo vstajenje, oratorij; 21.55 Za vašo knjižno polico; 22.10 Zabavna glasba.

♦ **ČETRTEK**, 15. aprila, ob: 7.00 Koledar; 7.30 Jutrnja glasba; 11.35 Šopek slovenskih pesmi; 11.50 Saksofonist Getz; 12.10 Pod farnim zvonom župne cerkve pri Sv. Jakobu v Trstu; 12.40 Za vsakogar nekaj; 13.30 Glasba po željah; 17.20 Za mlade poslušavce: Disc-time - Kako in zakaj - Ne vse, toda o vsem; 18.15 Umetnost; 18.30 Umetniki in občinstvo, pripravljiva Pertot; 19.10 Pisani balončki; 19.30 Izbrali smo za vas; 20.00 Šport; 20.35 L. Malerba: »Mož, žena, muha«. Radijska drama; 21.15 Večer z zabavnim orkestrom RAI iz Rima pod Vukelichevim vodstvom in Alessandronijevu skupino »I Cantori Moderni«; 21.55 Skladbe davnih dob; 22.10 Zabavna glasba.

♦ **PETEK**, 16. aprila, ob: 7.00 Koledar; 7.30 Jutrnja glasba; 11.40 Radio za šole (za II. stop-

TEDENSKI PREGLED DOMAČEGA ŠPORTA**ODBOJKA**

Prvo prosto nedeljo po končanem prvenstvu Najkvalitetnejši je bil turnir v Kamniku, kate-rega so se udeležila tri najboljša slovenska moštva iz Slovenije: Kanal, Črnuče, domači Kamnik ter kot gost zgoniški Kras. Naša ekipa je na tej prireditvi dosegla svoj največji uspeh, saj je v tako ostri konkurenci zasedla prvo mesto. Zgoničani so odšli na potovanje, da krajši izlet izkoristijo za koristen trening. Odločeni so bili zaigrati čimbolje, vendar si ni nihče pričakoval boljše uvrstitve proti tako kakovostnim ekipam.

Razvoji ob mreži so že od začetka dali slutiti, da bomo priče res kakovostnim srečanjem, saj so si stale nasproti tri povsem enakovredne ekipe, ki so igrala na izredni tehnični ravni, le moštvo iz Črnuč ni moglo resno ogroziti ostalih konkurentov. Že v prvi tekmi so naši predstavniki pokazali izredno hitro igro, katero je omogočal predvsem jugoslovanski sistem sojenja, ki je nekoliko bolj popustljiv pri prstni tehniki. Drasič in tovariši so tako brez posebnih težav odpravili ekipo Črnuče.

Najzanimivejša je bila brez dvoma druga tekma, ko so belo-rdeči igrali proti Kamniku. Napadi in protinapadi so si sledili kot na tekočem traku, blok je na obeh straneh deloval skoro brezhibno in le dobro plasirane žoge so prinašale točke zdaj temu, zdaj onemu. Kras je v odločilnem setu vendarle zmagal, kljub bučnemu navijanju domačinov za svoje ljubljence. Športna publika je ob koncu z burnim ploskanjem pozdravila zaslužno zmago naših odbojkarjev.

V zadnji tekmi je Kras igral proti Kanalu. Uspešno so Zgoničani gradili igro le v prvem setu, nato pa jih je premagala utrujenost (odigrali so namreč osem setov v štirih urah) in morali so kloniti, čeprav z minimalno razliko 2:1. Kljub porazu in ker je Kamnik premagal moštvo Kanala, so Zgoničani osvojili turnir zaradi boljšega količnika v točkah in tako pripravili vodstvu ter navijačem lepo presenečenje. so nekatere naše ekipe izkoristile za turnirje.

ŽENSKI TURNIR V INNSBRUCKU

V Innsbrucku pa je bil konec preteklega tedna na sporedu mednarodni ženski turnir, katerega se je udeležila tudi okrepljena ekipa Brega

njo osnovnih šol); 12.20 P. Benigno: »O odkritju antibiotikov. Streptomocina in zdravljenje tuberkuloze«; 12.20 Za vsakogar nekaj; 13.30 Glasba po željah; 17.20 Za mlade poslušavce; Govorimo o glasbi; 18.15 Umetnost; 18.30 Radio za šole (za II. stopnjo osnovnih šol); 18.50 Sodobni slovenski skladatelji. Lebič: Korant. Simf. orkester RTV Ljubljana vodi Hubad; 19.10 Bernobini - Bompiani: Od humanoidea do robota (1) »Starodavna človekova težnja«; 19.20 Vokalni oktet »Gallus« iz Ljubljane vodi Loparnik; 19.35 Novosti v naši diskoteki; 20.00 Šport; 20.35 Gospodarstvo in delo; 20.50 Koncert operne glasbe; 21.40 Folklorni plesi; 22.05 Zabavna glasba.

♦ **SOBOTA**, 17. aprila, ob: 7.00 Koledar; 7.30 Jutrnja glasba; 11.35 Šopek slovenskih pesmi; 11.50 Veseli motivi; 12.10 Tone Penko: Skrivnostni svetžužek; 12.25 Za vsakogar nekaj; 13.30 Glasba po željah; 14.45 Glasba iz vsega sveta; 15.55 Avtoradio - oddaja za avtomobiliste; 16.10 Operetni odlomki; 16.40 »Velika zvezdnica«. Napisal M. Soldati, dramaturgiral M. Košuta. Izvajajo dijaki slovenskih višjih srednjih šol v Trstu; 16.50 Znanj pevc; 17.20 Za mlade poslušavce: Sobotni sestanek - Slovenski znanstveni delavci z univerze - Moj prosti čas; 18.15 Umetnost; 18.30 Nezapadne melodije; 19.10 Družinski obzornik; 19.30 Zbor »Koča Racin« iz Skopja vodi Prokopiev; 20.00 Šport; 20.50 Stare slovenske ljudske igre: »Gospod s Preseka«. Napisal F. Škofič, predstavil in priredil F. Mahnič. Radijski oder, režira Peterlin; 21.30 Vabilo na ples; 22.30 Zabavna glasba.

skupno z devetimi italijanskimi, nemškimi ter avstrijskimi moštvi. Naša dekleta so odšla na pot z veliko negotovostjo, saj ni nihče poznal vrednosti teh tujih ekip. Na igrišču pa so se stvari odvijale za nas zelo povoljno, saj so Jurkičeva dekleta kar po vrsti izločala nasprotnice in tako dokazala tudi avstrijski publiki vrednost naše odbojke. V finalu sta se tako znašli ekipi Münchena in naše plave, ki so se okrepile z Borovko Pečarjevo ter s prvotligašico Zavadlavovo. Dekleta z Bavarskega sodijo v sam vrh nemške ženske odbojke, čeprav ne nastopajo v prvi ligi, ker je tam sistem tekmovanja razdeljen po deželah. Tako so torej Dolinčanke našle na svoji dotlej zmagoviti poti nepremagljivo oviro, ki bi delala precej težav tudi marsikateri italijanski ekipi. Kljub temu so se Brežanke vrgle z vso vnašo v boj in pokazale maloštevilni publiki ter povprečnim organizatorjem turnirja, kaj je prava odbojka.

Po dolgem in zagrizenem boju je zmaga pripadla Münchenu; naše predstavnice pa so lahko nadvse zadovoljne z doseženim drugim mestom.

KOŠARKA**SILOPLAST - BOR 41:34 (26:18)**

Bor je v nedeljo odigral v Novellari eno svojih najnesrečnejših in najslabših tekem. Že sam izid nam kaže, da je bil napad zelo malo uspešen in to ne toliko zaradi dobre obrambe nasprotnikov, kot zaradi netočnosti v metih na koš. V delno opravičilo naših fantov, ki letos vrstijo uspešne nastope z neuspešnimi, lahko povemo, da je center Ambrožič moral kmalu zapustiti igrišče, ker si je poškodoval gleženj. Zmeda ostalih in ne ravno najboljši dan dveh realizatorjev Starca ter Zavadlava pa so pripomogli solidni ekipi Siloplast, da je osvojila obe točki.

Kljub mnogim prvenstvenim in prijateljskim tekmam, ki jih Marijevi fantje odigravajo, ugotavljamo, da naši košarkarji še vedno preveč občutijo tuje igrišče. To pa je hiba zlasti mladih moštev, ki jo bodo plavi z nekoliko več samozavestjo kmalu odpravili. Za letošnje prvenstvo je važno, da so se Tržičani že skoro gotovo rešili izpada in si nabrali mnogo dragocenih izkušenj, ki se bodo dobro obrestovale v naslednjih tekmah in prvenstvih. *ketna*

AGRARIA PRI DARKOTU
GORICA

Ul. Carducci (Gosposka) 45

Trgovina vsakovrstnih kmetijskih, vrtnarskih, kletarskih in hlevskih potrebščin, semen in gnojil

vošči cenj. odjemalcem veselo Veliko noč

Katoliška knjigarnaGORICA - TRAVNIK
Piazza Vittoria

PIPIRNICA KNJIGARNA DEVOCIONALIJE

Na drobno in debelo - Bogata izbira

PODJETJE ČUK GORICATrg Cavour, 9 - Tel. 35-36
Corso Verdi, 54 - Tel. 21-60

Vesele velikonočne praznike želijo:

BCIKB

BANCA DI CREDITO DI TRIESTE

S. P. A.

TRŽAŠKA KREDITNA BANKA

GLAVNICA LIR 600.000.000 - VPLAČANIH LIR 300.000.000

Tekoči računi — hranilne vloge — krožni čeki
varnostne skrinjice — neprekinjena blagajna

Dopisniki po vsej Italiji

MENJALNICA TUJE VALUTE

TRST - ULICA FABIO FILZI ST. 10

TEL. ST. 38-101, 38-045

BRZOJAVNI NASLOV: BANKRED

MLEKARNA

MARTELANC VIDA

TRST - Ul. Miramare, 50 - Tel. 410-423

vošči vsem odjemavcem vesele praznike

GOSTILNA NINI

TRST - Ul. Valdirivo, 32 - Tel. 38-915

Vošči cenjenim gostom
vesele velikonočne praznike

DROGERIJA

ČEKET

TRST - Ul. Solitario - Tel. 95-442

želi odjemavcem vesele praznike!

TRGOVINA NA DROBNO
IN NA DEBELO

Keržè

TRST - Trg S. Giovanni, 1 - Tel. 35-019

Emajlirani štedilniki in peči najmodernejših oblik za vsa goriva. Popolne opreme za kuhinje, jedilnice, restavracije iz emajla, nerjavečega (Inox) jekla itd. Električni likalniki, sesalniki za prah, pralniki, grelci za vodo, hladilniki, dekorativni predmeti umetne obrti od keramike do brušenega stekla. Lestenci ter vseh vrst elektrilne luči klasične in moderne oblike

PRODAJA TUDI NA OBROKE

TRST - UL. CARDUCCI, 15 - TEL. 29-656

Bogata izbira naočnikov, daljnogledov
toplomerov in fotografskega materiala

TISKARNA

Graphis

ULICA SV. FRANCIŠKA, 20

TRST

TEL. 29-477

GOSTILNA

Ostrouška

TRST - Ul. S. Nicolò, 1 - Tel. 37-918

URARNA IN ZLATARNA

TRST - Campo S. Giacomo, 3 - Tel. 95-881
Bogata izbira švicarskih ur
in lično izdelane zlatnineZNANA SLOVENSKA TRGOVINA
Z MANUFAKTURO IN TKANINAMI

EUROTEX

(Mario Ferfolja)

TRST - Ul. Mazzini, 46 - Tel. 94-550

želi svojim cenjenim odjemavcem
tu in onstran meje vesele praznike!

TRGOVINA JESTVIN

Josip Škabar

OPČINE - Narodna ulica, 42 - Tel. 211-026

se vljudno priporoča svojim odjemavcem
tu in onkraj meje

URARNA IN ZLATARNA

Anton Malalan

OPČINE - Proseška, 18 - Telefon 211-465

Gostilna

Emilia Sosič-Vremec

Opčine - Narodna ulica, 65
Vesele velikonočne praznike

Znana trgovina čevljev

KOSIČ BENEDIKT

vošči vsem odjemavcem vesele velikonočne
praznike

GORICA - RAŠTELJ

FLORJAN VETRIH

GORICA - Via Lantieri, 5 - Telefon 25-27

MOŠA - Via Isonzo, 9/B

Gorivna olja
Nafta za ogrevanje

KMEČKA BANKA

r. z. z. o. j.

GORICA

ULICA MORELLI 14, Telefon 22-06

Ustanovljena leta 1909

APOLLO 25

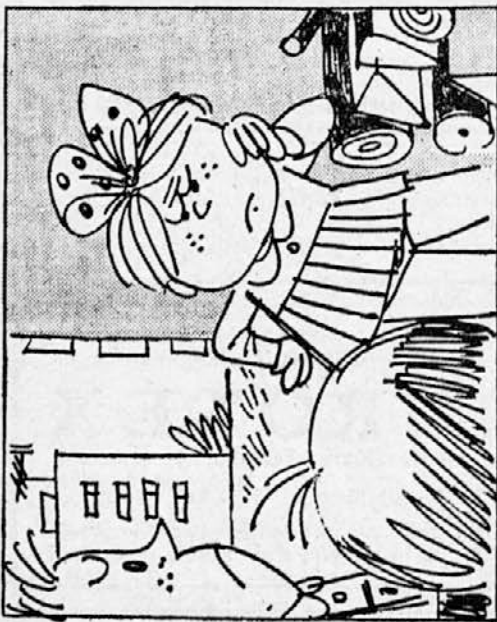
2
Riše in piše Em-Be

Čevlje zloži, Blaž!« se je za Gregorjem oglašil izza skladvonice Blaž s spačenim glasom in Urška je pritegnila z našobljenimi usti: »Urška, na mleko pazi! Urška, pogrni mizo! Urška, pobriši posodo...«

»Dovolj nam je tega!« so v en glas zapeli vsi trije.

»Odpotovali bomo!« so zaključili kratko pa pomembno razpravo.

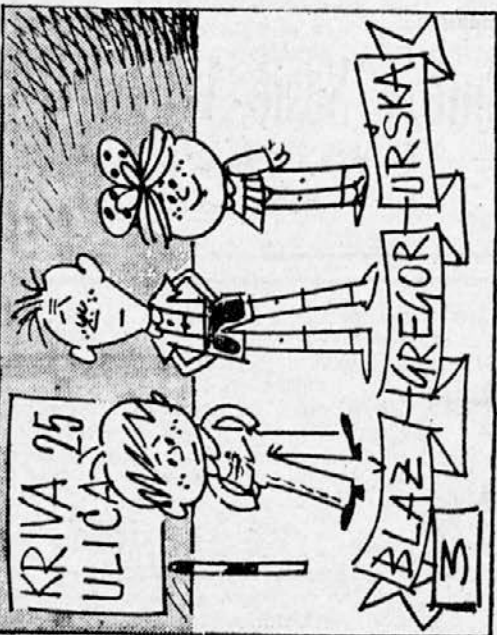

ob skladvonici drv prečepili ure in ure in razpravljali o vsem mogočem.

Takole je začel diskutijo Gregor tistega dne, ko se naša povest pričinja:

»Sit sem večnih maminih sitnarjenj: Gregor, ostrgaj korenček! Gregor, v samopostrežbo skoči! Polento pomešaj, Gregor!«

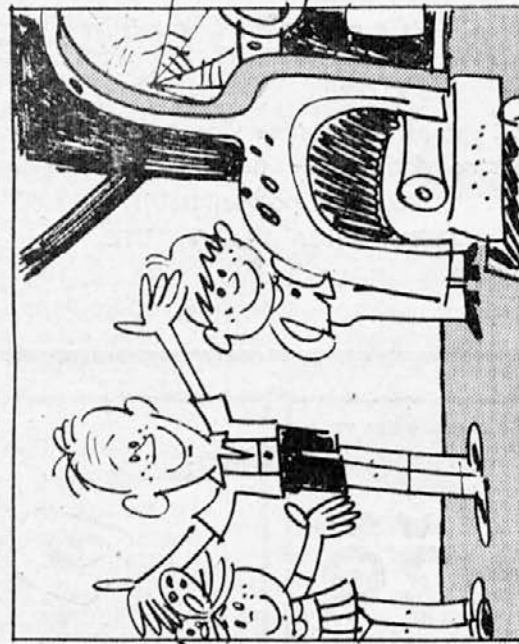
»Blaž, vode natoči! Blaž, prinesi preмога!

3. Draga je dandanes pomoč v gospodinjstvu!

Jurjeva mamica se je popraskala za ušesom in — rada ali ne rada, spočita ali zmučena — začela pripovedovati. Poslušajmo jo:

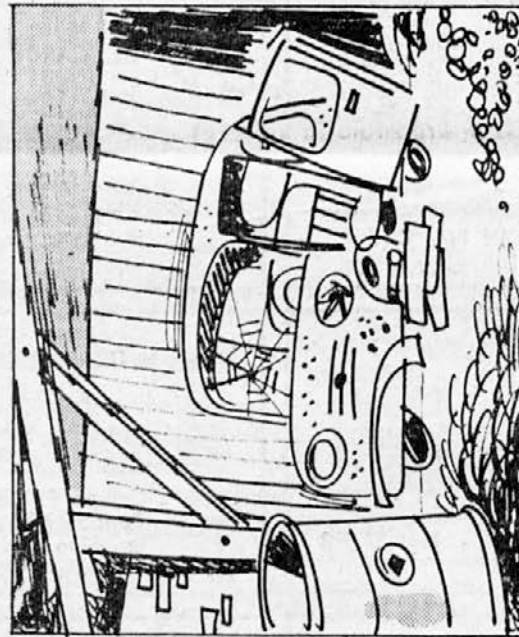
Zavaljeni Blaž, preklasti Gregor in rdečelična Urška so prebivali v bloku, v Krivi ulici 25. V bloku in še baje — za blokom! Tam so

»Brezupno!« bi dejal sleherni mehanik.

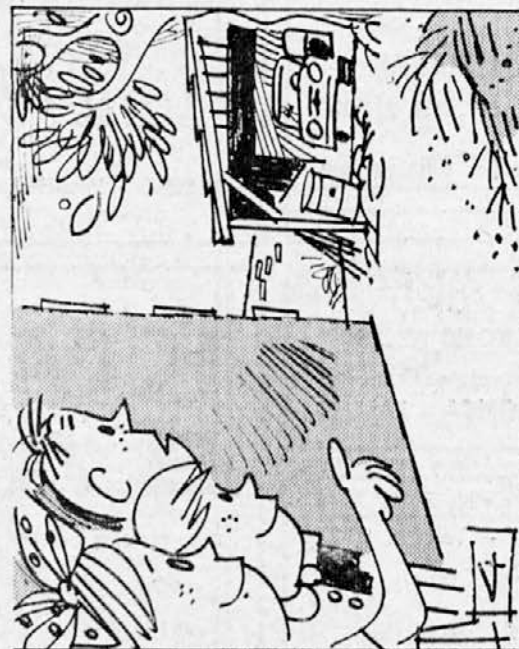
»Fantastično!« so zaklicali Blaž, Gregor in Urška.

»Odpotovali bomo z avtom!« so poskočili in se zapodili v lopo, da je oblak prahu ovil ubogo vozilo.

oči in že je bilo tudi na dlani: KAKO BOMO ODPOTOVALI! Prav blizu njihove skladvonice, v polomljeni lopi je namreč sameval — polomljen fičko!

Rja je požrla fičkov lak, makadnan je zgrzel njegove gume in kilometri so prežvečili njegov motor.

4. Malokdaj se v življenju zgodi, da je med izrečenim sklepom in njegovo izpolnitvijo tako kratka pot, kot je bila tokrat!

ODPOTOVALI BOMO! Tako so sklenili naši junaki tam za blokom. Samo malce je bilo treba zavrteti glavo, samo malce napeti